

RIIGIKOGU

8. istungjärk. **Protokoll nr. 181 (39).** 1922. a.

Sisu: 1. Päewakorra kinnitamine. — 2. Eesti demokraatliku wabariigi ja Ukraina sotsialistliku nõukogude wabariigi wahelist 25. now. 1921 a. tehtud lepingut täiendawa protokoll, mis samade riikide wahel 27. mail 1922 a. tehtud, kinnitamise seadus — redaktsioon. Wastu wõetud. — 3. Rahwuswahelise ajalehtede ja perioodiliste ajakirjade aboneerimise kokkuleppega ühinemise seadus — redaktsioon. Wastu wõetud. — 4. Wiru maakonnawalitsusele 480.000 margalise laenu andmise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 5. Riigiasutuste 1922 a. krediitide sulgumise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 6. Seadus 1923 a. eelarwe-summade tarwitamise kohta kunni 1923 a. eelarwe maksimahakkamiseni — III lugemisel. Wastu wõetud. — 7. Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseadus — I lugemisel. Wastu wõetud. — 8. Seadus piiriwalwe wäljaminekute katmiseks eelkrediidi määramise kohta — I lugemisel. Wastu wõetud. — 9. Perekonna-abiraha seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 10. Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni-seaduse muutmise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 11. Pärandusmaksu muudatuse seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 12. Wäljamaalt sisseweetawate kaupade tollimärkidega warustamise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 13. Õnnetujuhtumiste pensionide lisamaksu seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 14. Järgmise koosoleku aja ja päewakorra määramine.

Riigikogu koosolek 18. detsembril 1922 a. kell 5. p. 1.

Kokku on tulnud 77 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Kerem**, wahepeal abiesimees **K. Wirma**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Bergman**, wahepeal sekretäär **T. Kalbus**.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **J. Kukk**, rahaminister **G. Westel**, wälisminister **A. Hellat**, sõjaminister **J. Soots**, siseminister **K. Einbund**, haridusminister **A. Weiderman**, töö-koolekandeminister **Chr. Kaarna**, põllutöominister **B. Rostfeldt**, Eesti saadik Riias **J. Seljamaa**.

Koosolek algab kell 5.15 min.

1. Päewakorra kinnitamine. Juhataja **A. Kerem**: Awan Riigikogu koosoleku. Päewakord on Riigikogu juhatusel poolt kindlaks tehtud. Ettepanekuid selle muutmiseks ei tehta; siis loen ma päewakorra wastu wõetuks.

Riigikogu läheb I päewakorra-punkti juurde.

2. Eesti demokraatliku wabariigi ja Ukraina sotsialistliku nõukogude wabariigi wahelist 25. now. 1921 a. tehtud lepingut täiendawa protokoll, mis samade riikide wahel 27. mail 1922 a. tehtud, kinnitamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein** (loeb): Redaktsiooni komisjon paneb ette kinnitada „Eesti demokraatliku wabariigi ja Ukraina sotsialistliku nõukogude wabariigi wahelist 25. now. 1921 a. tehtud lepingut täiendawa proto-

koli, mis samade riikide wahel 27. mail 1922 a. tehtud, kinnitamise seaduse“ teksti ilma mingisuguste redaktsiooniliste parandusteta, nii nagu see 3. lugemisel wastu on wõetud.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

3. Rahwuswahelise ajalehtede ja perioodiliste ajakirjade aboneerimise kokkuleppega ühinemise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Jürgenstein** (loeb): Redaktsiooni komisjon paneb ette kinnitada „rahwuswahelise ajalehtede ja perioodiliste ajakirjade aboneerimise kokkuleppega ühinemise seaduse“ teksti ilma mingisuguste redaktsiooniliste parandusteta, nii nagu see 3. lugemisel wastu on wõetud.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

4. Wiru maakonnawalitsusele 480.000 margalise laenu andmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Ehrlich** (loeb): Wiru maakonnawalitsusele 480.000 margalise laenu andmise seadus.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) Seaduse pealkiri on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **A. Ehrlich** (loeb): § 1. Määratakse rahaministeeriumile 1922 a. eelarwes 480.000 marka protsentideta laenu andmiseks. Wiru maakonnawalitsusele ikalduskannatanud narowatagustele põllupidajatele seemnewilja muretsemiseks.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **A. Ehrlich** (loeb): § 2. Laenu kustutamine sünnib rahaministri poolt kindlaksmääratud tingimistel ja tähtajal.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Peale III lugemise panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel vastu wõetud.

Aruandja **A. Ehrlich:** Ma teen ettepaneku seda seadust vastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) Aruandja ettepanek on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

5. Riigiasutuste Rahaasjanduse komisjoni aruandja O. Strandman (loeb): Riigiasutuste 1922 a. krediitide sulgumise seadus — III lugemisel. sulgumise seadus.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 1. Kõik 1922 a. lõpuks riigiasutuste tarwitamatajäänud krediidid, välja arvatud operatsioonid fondid ja need krediidid, mis selle seaduse §§ 2 ja 4 ette nähtud, sulutakse 15. jaanuaril 1923 a. ja lähewad riigikassa käsutada.

1. jaanuarist kuni 15. jaanuarini 1923 a. on lubatud 1922 a. eelarwe arwel

maksta ainult 1922 aastal tekkinud kulusid.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 2. Kui riigiasutused 15. jaanuariks 1923 a. ehituste ja ehituste kapitaalremontide krediitide tarwitamist 1922 a. eelarwes ettenähtud tööde ulatuses ja 10. detsembriks 1922 a. sõlmitud lepingute põhjal tellimisi ei ole jõudnud lõpule wiia, siis määrab rahaminister wastawate krediitide ülejäägid tarwilises suuruses riigiasutuste käsutada kuni 31. detsembrini 1923 a. ja arwatakse need ülejäägid 1923 a. eelarwe juurde. Riigi keskasutused seawad kokku ja saadawad riigikassale ja riigikontrollile hiljemalt 1. webbruariks 1923 a. üksikasjalised nimekirjad ülemaltähendatud krediitide ülejääkide kohta.

Märkus: Haridusministeeriumile korraliste kulude alal riigi 1922 a. eelarwe peatükk IV A. § 33 järele Eesti kirjelduse väljaandmiseks määratud 500.000 margalise krediidi ülejääk, samuti ka kiniswarade omandamiseks määratud 1922 aasta krediitide ülejäägid jäetakse lahtiseks kuni 31. detsembrini 1923 a. ja arwatakse 1923 a. eelarwele juurde.

Ma pean tähendama, et selle paragrahwi kolmandas reas tuleb sõna „ja“ asemele „wõi“ panna, selles mõttes on seadus ka rahaasjanduse komisjonis ja Riigikogus vastu wõetud ja mina teen sellekohase redaktsioonilise paranduse.

Juhataja **A. Kerem:** Palun neid, kes § 2 poolt on ühes aruandja poolt tehtud redaktsioonilise parandusega kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 3. Riigiasutuste poolt kuni 31. detsembrini 1922 a. wäljaantud ja õiendama awansid wäljamaal kantakse 1922 a. wastawate kulude arwele. Hiljemalt ilmsikstulnud nende awanside ülejäägid lähewad riigikassa käsutada.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 4. Kuni 15. jaanuarini 1923 a. rahaasu-

tuste poolt lunastamata orderid, mis riigiasutuste poolt 1922 a. krediitide arvel riigi wõlauskujate nimele wälja kirjutatud, jääwad maksma kunni 31. detsembrini 1923 a., kui neil orderitel lühemat maksweise tähtaega ette nähtud ei ole. Riigi keskasutused annawad need summad teada riigikassale ja riigikontrollile hiljemalt 15. weebruariks 1923 a.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 5. Kõik teised kunni 15. jaanuarini 1923 a. täitmata 1922 a. kohustused riigi wõlauskujate wastu õiendatakse 1923 a. wastawatest krediitidest.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 6. Rahaministril on õigus selle seaduse täitmiseks lähemaid juhtnõore wälja anda.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 7. See seadus hakkab maksma 31. detsembril 1922 a.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) § 7 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Peale kolmanda lugemise panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on lõpuhääletamisel nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman:** Teen ettepaneku seda seadust wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

6. Seadus 1923 a. eelarwe-summade tarwitamise kohta kunni 1923 a. eelarwe maksmahakkamiseni — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **O. Strandman** (loeb): Seadus 1923 a. eelarwe-summade tarwitamise kohta kunni 1923 a. eelarwe maksmahakkamiseni.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 1. Kunni riigi 1923 a. eelarwe maksmahakkamiseni on riigikassal õigus rahaministri korraldusel riigi keskasutustele eelkrediite awada nende 1923 a. eelarwe arvel iga kuu kohta üks kümnendik osa palga krediitidest, muudest krediitidest aga üks kaheteistkümnendik osa 1922 a. eelarwes ettenähtud korraliste ja erakorraliste kulude ning operatsiooni fondide summadest, wälja arwatud seda liiki eelarwe paragrahwidele wastawad summad, mis 1923 a. eelarwes ette nähtud ei ole.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 2. See seadus hakkab maksma 1. jaanuarist 1923 a.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Peale kolmanda lugemise panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on lõpuhääletamisel nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman:** Teen ettepaneku seadust wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **A. Kerem:** (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

7. Riigiametnikkude Rahaasjanduse komisjoni aruandja -teenijate palga seadus — I lugemisel. O. Strandman:

Küsimust, kuidas tuleks riigiametnikkude ja -teenijate palku uute normide järele maksma panna, arutades arwati, et seda wõib teha eelarwe korras. Et aga eelarwet uue aasta alguseks wastu wõtta ei suudeta, siis esitas walitsus seaduseelnõu ajutiste palganormide maksmapanemiseks. Üldine komisjon, samuti ka eelarwe-komisjon olid arwamisel, et riigiametnikkude ja -teenijate palganormid tuleks siiski enne alalise

seadusena vastu wõtta, kui eelarwe läbi waadatakse. Selle täitmiseks on rahaasjanduse komisjon ühes Wabariigi Walitsusega uued palganormid välja töötanud ja paneb praegu Riigikogule kinnitamiseks ette. Mis nende normide välja-töötamisesse puutub, siis on rahaasjanduse komisjon enam-wähem nende normidega leppinud, mis eelarwe-komisjon oma koosolekul, kus üle poole Riigikogu liigetest koos olid, vastu wõttis, kuna seal normid pikalt ja laialt läbi arutati. Üksikud paragrahwid, mis siia juurde on tulnud, ei muuda asja oluliselt. Teen ettepaneku seda seadust esimesel lugemisel vastu wõtta.

E. Martinson (sd.): Selle uue palgaseaduse vastu wõiks järgmisi asjaolusid ette tuua. On kõige pealt kõrgendatud ja väga suurel määral kõrgendatud kõrgemate ametnikkude palku. Endine kõrgema astme palk peale ministri abide oli 7000 marka kuus põhipalka plus 80% elukalliduse lisa, mis oleks 5600 marka. Seega oleks nende palk 12.600 marka. Neile maksetakse uue seaduse järele nüüd 25.200 marka, see on enam kui 100% kõrgendust, kuna selle vastu kõige-alamate ametnikkude palku on tõstetud õige wähe. Järjelikult on palgaastme wahekord palju suuremaks läinud. Rahaminister põhjendas seda sellega, et meie ülemad ametnikud siiaaani on väga wähe palka saanud, wõrreldes alamate ametnikkudega, ja tõi ette muuseas Prantsusmaa prowintsiaal ametnikkude palgad, kus kõrgema ja alama ametniku palga-wahe on kuuekordne. Praegune uus palgaseadus seab ka umbes niisuguse wahekorra aluse sisse nagu Prantsusmaal. Kuid ei tohi ära unustada seda, et meil ei ole kaugeltki weel jõutud nii kaugele, et kõigile ametnikkudele wõiks elatismiinumini suuruses palka maksta, nagu see on suuremates riikides, ja sellepärast peaks meil, kui tahetakse alamate ametnikkude palku elatismiinumumini tõsta, seda tegema kõrgemate astmete arwel ja neid wähendada. Peab silmas pidama, et meil suur hulk ametnikka on, kes 16-dast astmest allpool ja kelle palk weel palju wähem, kuigi nad mõnda muud lisatasu kas korteri ehk maa kujul saavad. Kuid on ka ametnikka, kes nendestki allpool seisawad ja mingisuguseid hõlbustusi ei saa, kellelt siiski nõutakse wõrdlemisi kaunis palju tööd. Sellest seisukohast välja minnes ei oleks niisugune wahekordade loomine õigustatud, nagu käes-

olewa seadusega tahetakse maksmata panna. Alamkomisjonis tegin mina ettepaneku wõtta palganormide aluseks need normid, mis on riigiteenijate ametiühisuste poolt ette pandud. Minu ettepanek kukkus aga läbi. Arwan siiski, et riigiteenijate ametiühisuste ettepaneku põhjendused väga õiged on ja enam kui tagasihoidlikult üles seatud. Kui ei suudeta neile tarwilisel määral palka maksta, siis jääks tõesti küsitawaks, kuidas moodi nad sellega läbi wõiwad saada. Meie rühm ei hääleta küll selle seaduse vastu, ta on selle poolt, et seadus esimesel lugemisel vastu wõetaks. Teisel lugemisel esineme aga wastawate parandustega.

P. Keerdo (wäljasp. rhm.): Ometi kord on hakatud riigiteenijate palku kõrgendada, nii mõtleb mõnigi waene riigiteenija, kes on pidanud kogu aja wiletsa näljapalga eest teenima, kes kogu aja on oodanud, millal kõrge ülemus ta teeneid hindab ja temale palka kõrgendab. Kui aga praeguesitatud palgakõrgenduse kawa waatame, siis peab waene riigiteenija „ometi kord“ asemel „jälle kord“ ütleva. Jälle kord on asutud palgakõrgenduse nime all kõrgendada ainult kõrgete bürokratide palka. Nagu kõigis küsimustes, mis puudutawad laiemaid rahwahulki, on talitatud, nii ka praegusel korral. Meie teame, et kõik need seadused, mis puudutawad laiemaid rahwahulki, on embkumb, — kas otsekohe tagasi lükatud, ehk need on nõndawiisi konstrueeritud, et neil tegelikku tähtsust pole. Nii näeme seda näituseks põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seadusest, mis omal ajal vastu wõeti kujul, mis omade parteelite segakomisjonidega täiesti tegu-wõimetu. See oli selge kõigile enamus-erakondadele, eestkätt tööerakonnale, kes tahab teha ainult ilusaid käeliigutusi, seega näidata tahtes, et waadake, meie paneme maksma kõiksugu sotsiaalkindlustuse seadusi.

Kui meie waatame seda seaduseelnõu, mida rahaasjanduse komisjon ette pani, siis näeme, et siin on kõrgendatud eestkätt kõrgemate ametnikkude palku, kõige pealt on kõrgendatud Riigikogu esimehe ja Riigiwanema palka 50.000 marga peale, kõigist mõnusustest, mis neil olemas, rääkimata, nagu prii korter-jne. Siis edasi ministrite, riigikontrolööri jne. palka on tõstetud 100% wõrra. Kuid nii eelarwe-komisjonis, kui ka alamkomisjonides, kus see küsimus üles tõsteti,

et milleks niisugune palgakõrgendus, ja miks vähematele ametnikkudele palka kõrgendatud pole, wastati, et meie riigi rahaline seisukord olla niisugune, mis ei võimalda praegu maksta kõigile ametnikkudele palka elatismiinimumi suurus. Kui see tõepoolest nii on, kui riigi rahaasjandusline seisukord tõesti nii wilts, siis ei tohiks ammugi tõsta kõrgemate ametnikkude palka, sest kui waene ametnik 3000—4000 margaga läbi peab saama, siis peaks ometi ka minister oma 18.000 margaga läbi saama. Aga ometi näeme, et nende palka on tõstetud 100% wõrra ja isegi üle selle. Edasi, kui meie waatame neid astmeid, siis näeme, et mida alamale palgaastmed lähewad, seda vähemaks läheb ka palk, kunni lõpuks on jõutud 16. astmeni ja neile on määratud waewalt 1000 marka juurde, nii et nad praegu peaks saama 4500 marka. Üldse see astmetesse jagamine näitab, kui kaugele on meil selle „demokratiseerimisega“ mindud. Kõige pealt on siin 5 Rooma numbritega klassifitseeritud astet ja siis 16 Araabia numbritega tähendatud astet, ning weel alamad astmed, nii et saame kokku 32 palgaastet. (Töö-koolekandeminister Chr. Kaarna: Kus on vähem?) Enne oli siingi vähem, aga nüüd on mitmed astmed juurde lisatud; see näitab kuidas meil tahetakse ametnikka klassifitseerida ja palgakõrgenduse juures silmas pidada ainult kõrgemaid.

Wälisministeeriumi alamkomisjonis oli küsimus arutusel wälisesitajate palkade kohta ja kui seal näidati, et Londoni saadik saab 450 dollarit kuus, mis praeguse rahakursi järele umbes 153.000 Eesti marka wälja teeb, siis wastas küsimuse peale, mispärast wälisesitajatele nii suuri palku maksetakse, wälisminister, et kui meie oma saadikutelt nõuame tegutsemist, siis on see wäikene asi mõni sadatuhat marka läbi lüüa. Tähendatud ministri seletuse järele võimaldab riik kõrgematele ametnikkudele läbilöömiseks raha, kuna wäiksematel ametnikkudel isegi äraelamiseks palka ei jätku.

Praegune eelnõu ei rahulda igatahes vähemaid ametnikka, seda on näidanud kõik need märgukirjad, mida on pahempoolsetele rühmadele ja arwatawasti ka parempoolsetele saatnud ametnikkude liidud ja organisatsioonid, kus igalpool sama asjaolu peale tähelepanu juhatakse. Kui üldse mõeldakse palku tõsta, siis leiame meie, et tuleks eestkätt tõsta vähemate

ametnikkude palka, tuleks kõige pealt elatismiinimum kindlustada, ja alles peale selle wõiks juttu olla mingisugusest klassifitseerimisest. Missugune see elatismiinimum peab olema, sellest on räägitud nii mitmel puhul, nii mitme seaduseelnõu esitamisel, näituseks palgaalammäärade seaduse juures. Ma tegin eelarwe-komisjonis ettepaneku wõtta palgaalammääraks seitsetuhat wiissada marka ja see alammäär on täiesti kindlate andmete põhjal kalkuleeritud. Ma kannaksin ette teile paberil, mis on wälja töötatud suuremate tööliste-keskorganisatsioonide poolt ja millest näha, et vähem, kui 7500 margast mitte ära elada ei saa. Nende komisjonide poolt, kus olid esitatud Tallinna kesknõukogu, Tallinna raiooni wabrikute wanemad, töölisteühisused, noorte ja naiskodanikkude osakonnad, töötati wälja tegelik elatismiinimum kolmeliikmelise perekonna jaoks, ja selle järele peaks kolmeliikmeline perekond saama kuus palka 12.000 marka, et ära elada wõiks. Kuid silmas pidades, et meil lootustki pole praegu elatismiinimumi kätte wõidelda, asus komisjon teise elatismiinimumi wäljatöötamisele, kus katsuti wõimalikult igast summast niipalju maha kärpida, kui wõimalik ja ühte toiduainet teise odawamaga ära wahetada, et seda kõigewäiksemat summat kätte saada. Ja selle kõigewäiksema elatismiinimumi summa teeks wälja 7530 marka 94 penni; et siin midagi liialdatud ei ole, wõite ise otsustada, kui teile ette kannan selle tabeli. Selles tabelis oleks ette nähtud järgmised toiduained ühe kuu peale kolmeliikmelisele perekonnale: leiba 105 nl., loomaliha 24 nl., sealih 9 nl. 24 sol., tangu 7 nl., nisujahu 4 nl., 48 sol., wõid 4 nl., piima 22½ toopi, kohwi 2 nl. 48 sol., teed 30 sol., suhkrut 2½ nl., kala — .15 naela, soola 6 nl. 60 solotn. Siis weel 180 naela kartulid, sibulaid 90 solotn., kaale 14 naela, siis weel supijuri, kapsaid jne. See teeks wälja praeguste hindade järele 3463 marka 42 penni. Siia juurde weel korter — 300 marka kuus, — et see kallina pole wõetud, seda wõiwad siinwiibiwad majapehmed ise tunnistada, pealegi on meil üürihindu tõstetud. Siis walgustus — 85 marka, tuletikud 1 toos päewas à 1½ marka — 45 marka, 2 sülda puid aastas — 392 marka 74 penni kuus, see teeb kokku wälja — 3 inimese peale — 1177 marka 74 penni. Siis edasi, riided, palitud 3 inimesele — 708 marka 25 penni, ülikonnad 3 inimesele 451 marka 38 penni, aluspesu

3 inimesele — 240 marka 83 penni, tööriided 1 inimesele 166 marka 68 penni, peakatted 3 inimesele 83 marka 33 penni, sukad 3 inimesele 105 marka, saapad 3 inimesele 445 marka 82 penni, pooledtallad 3 inimesele 50 marka 83 penni, saabaste parandamine 3 inimesele 43 marka 33 penni, riiete lappimine 3 inimesele — 50 marka. Saun 3 inimesele 2 korda kuus — 120 marka, habemeajamine, juukselõikamine 85 marka, (Paremalt poolt: Aga kui habet ei olegi!), seep 120 marka, kooliraha lastele 333 marka 33 penni. Teadusline kirjandus ja ajalehed — 250 marka. Kokku 7.539 marka 94 penni. (Paremalt poolt: Saapapuhastamine ka!) Teile, muidugi, tuleks saapapuhastamine veel juurde, tööline seda enesele lubada ei või, ta puhastab saapad ise. See kalkulaatsioon on kokkukõlas posti-telegraafi teenijate liidu poolt väljatöötatud elatismiinimumi normidega; õieti on posti-telegraafi teenijate liidu poolt väljatöötatud elatismiinimumi normid suuremad, sest nende poolt väljatöötatud normid on suuremad, neil tuleb juba ühe inimese peale kuus 5.000 marka. Nendel on paljud asjad palju kallimalt võetud. Näituseks korter — 1.000 marka ja walgustus — 120 marka, kuna meil korter — 300 ja walgustus 85 marka arwatud. Kui meie veel seda arwesse wõtame, et perekonna-abiraha kawatsetakse ära kaotada, siis on iseenesest arusaadaw, et paljudele palgakõrgendus muutub palga vähendamiseks, sest suure perekonnaga waene palgatööline, sama ka riigiametnik, saab praegu perekonna-abirahaga koos, wõib olla, rohkem palka, kui uute normide järele ilma perekonna-abirahata. Kõike seda silmas pidades näeme, et praegune eelnõu ei ole palgakõrgendus neile, kes palgakõrgendust tõepoolest tarwitawad, waid see on ainult üldise palgakõrgenduse maski all kõrgemate ametnikkude palgakõrgendus. Tunnistades palgakõrgendust vähematele ametnikkudele hädatarwilikuks, ei hääleta meie praegu eelnõu wastu, et teisel lugemisel wõimalik oleks wastawaid parandusi teha, mis ka tõepoolest vähemate ametnikkude seisukorda parandaks.

J. Piiskar (is.): Juba eelkõnelejad on näidanud, et rahaasjanduse komisjoni poolt esitatud riigiametnikkude ja -teenijate palgaseadus palku ei kõrgenda, waid et teatawatel liikidel palka veel alan-

dabki, sest uus perekonna-abiraha seadus määrab perekonna-abiraha normid märksa wäiksemad praegustest ja piirab abiraha saamist lihaste lastega. Palgaseaduse eelnõu püüab eraldada kõrgemaid ametnikka — nende palganormid on märksa suuremad kui senni. Mispärast sarnane wahetegemine tarwilik oli, seda ei ole heaks arwatud seletada. Nagu eelmisel koosolekul arutusel olnud väljaspool linnasid ja alewid olewate kinniswärade hindamise seaduse aruandja, nii leppis ka käesolewa seaduse aruandja ainult paari pealiskaudse märkusega, jättes selgitamata, miks seaduseelnõu on sarnasena esitatud ja miks palkade kõrgendamise sildi all asetatakse teataw hulk riigiametnikka hoopis halwemasse seisukorda, kui nad senni on olnud. Teatawate riigiteenijate palgad on hoopis normeerimata jäetud, sest seaduseelnõu § 5 ütleb, see seadus ei ole maksew koolinõunikude, õpetajate ja teiste palkade kohta. Tähendab, ei käsitata küsimust mitte terwes ulatuses, waid normeeritakse ainult teataw osa. Kuuldawasti olla walitsusel teoksil õpetajate palgaseadus ja wist tuleb ka veel teisi palgaseadusi. Kui tahetakse palku normeerida, siis peaks seda tehtama ühel ajal kõigile, et saaks palgaoludest ülewaate ja oleks wõimalik palgad kokkukõlla wiia. Ei lausu see eelnõu poolt sõnagi riigitöolistest, kes on ometi samuti wiletsates oludes, nagu riigiteenijad ja ametnikud. Ja kui on tarwilikuks peetud ametnikkude palga normeerimist ette wõtta, siis oleks sel puhul ütlema pidanud, millal missuguses ulatuses tööliste palga ümberkorraldamine ette wõetakse. Seda ei ole aga tehtud. Pealegi on rahaasjanduse komisjon, kust see eelnõu tuli, oma töö teinud äärmise pealiskaudsusega. Ta on teinud kääritööd, ega ole tarwilikuks pidanud ise seisukohti wõtta ja küsimusi lahendada. Ei kõnele- nud sellepärast nähtawasti ka aruandja sellest, miks just niisugused normid on kõigeotstarbekohasemad leitud, sest rahaasjanduse komisjon ei kaalunudki palganorme, waid tal oli küllalt sellest, et eelarwe-komisjoni üldkoosolek niisamuti mööda minnes, ilma üksikasjalise läbi kaalumisetä, wõttis wastu teatawad normid. Need normid paigutati ilma läbi-rääkimisteta palgaseaduse eelnõusse. Aga ka eelarwe-komisjonis ei arutatud palgaseaduse eelnõu, waid seal olid arutusel ainult ajutised palganormid, mis pidid 1. jaanuarist 1923 a. maksma hakkama ja

semmi maksmat, kunni riigi 1923 a. eelarwe wastuwõtmiseni. Tähendab kaks-kolm kuud oleks nende normide kestus olnud. Ka alamkommisjon ei olnud selle eelnõu kallal palju pead murdnud, waid tegi parandused ainult kolme palga liigi kohta. Rahaasjanduse komisjon löikas aga kääriridega need normid wälja, wõttis Wabariigi Walitsuse poolt esitatud eelarwe lõpul olewad märkused, kleepis need kokku ja wõttis wastu kiires korras niisaadud eelnõu. Et see töö pealiskaudne on, seda on pidanud rahaasjanduse komisjon isegi tunnistama, sest üleele anti seaduseelnõu Riigikogu liigetel kätte, ja täna esineti juba parandustega. Rahaasjanduse komisjon ei ole seda seadust põhjalikult läbi kaalunud. Sellest on tingitud sarnased üllatused, nagu näituseks, 4-a palgaaste, mille alla kuulub ainult wiis ametnikku — riigimaadeülemate abid. Kas siis need wiis ametnikku tõesti palgaredelisse ei mahtunud, kuna palgaseadus terwelt 28 palgaastet sisaldab? Mida näitab see? Eks jälle pealiskaudsust ja läbitõtamatust. Kui waadata Rooma numbritega tähendatud palgaastmeid, kus on üksikasjalikult loetletud ametid, mis teatawasse liiki kuuluwad, siis leiame, et siin ei ole mingisugust ühtlust silmas peetud. Eelnõus oli, näituseks, teaduse- ja kunstiosakonna juhataja, kelle alla käib ülikool, muuseumid ja wist ka härra Bauer'i „lendawad sead“, kes nii kui nii toetust ei saa, oli asendatud kolmandale astmele ja pidi saama kuus 28.800 marka. Kooliosakonna juhataja aga, kelle alla kuuluwad kõik koolid kogu wabariigis, peale põllutöökoolide, mida põllumeeskogulased oma erihuwides hoiawad põllutööministeeriumi all, luues seal paremad palgatingimised ja jättes maksmat ka perekonnaabirahad, see kooliosakonna juhataja oli paigutatud madalamasse järku. Wõib läbi lehitseda 4, 5, 6 järku, kuid ei leia mingisugust alust, miks üks ametnik on määratud sellesse ja teine teise järku. Ka see näitab teatud pealiskaudsust selle küsimuse lahendamisel.

Edasi rõhutatakse, et ei saada palku kõrgendada rahapuudusel. Aga samal ajal leiame, et kaitsepolitsei ametnikkudel ja teenijatel, isegi kaitsepolitsei masinikirjutajal ja registraatoril on palk 25% kuus suurem, kui teistel ametnikkudel. Millega sarnane eraldamine põhjendatud, seda teab ainult siseminister. Siis öeldakse, et kui wõrrelda erateenijate palku riigiteenijate omadega, siis olla riigiteeni-

jate palkade juures wahel alama ja ülema astme wahel liig wäike. Ajalehtedes ilmusid aga hiljuti äriteenijate uued palganormid ja need kõnelewad just wastupidist keelt. Seal osatakse ka alamast teenijast lugu pidada, teda kui inimest hinnata. Nii näituseks maksetakse ärijuhile, kõige wastutawamale inimesele umbes 10.000 marka kuus ja lihttööline saab 6.000 marka. Nende normide piiridesse paigutatakse kõik, kes äri teenistuses on, raamatupidajad, korrespondendid jne. jne. Lihttöolisest kunni ärijuhini ei tõuse palk kahekordsekski. Ei ole kistud alama ja ülema astme palgawahe nii suureks, nagu seda walitsus on teinud. Käesolewas eelnõus algab alamate astmete palk 3000 margast peale ja tõuseb kõigekõrgemal astmel 50.000 margani. See on wahel, mida kuidagi põhjendada ei saa. Kui ei jätku kõrgemale ametnikule 20.000 kunni 30.000 kuus, siis peaks tulema need härrad ja näitama, kuidas on võimalik ära elada suurema perekonnaga, saades 3000—4000 marka kuus ja paremal juhtumisel weel mõni sada marka perekonnaabiraha. Siin ei jätku raha elamiseks, kuna aga kõrgematel ametnikkudel jätkub teda pangaaktsiate muretsemiseks ja priiskamisekski. Enne tuleks võimaldada alamatele ametnikkudele elatismiinumum ja siis alles kõrgendada kõrgemate ametnikkude palka. Alamatele aga tahetakse maksta ainult pool elatismiinumumi. Mispärast ei wõi siis need härrad, kes kümned tuhanded kuus saawad, vähemaga leppida?

Kõik need asjaolud sunniwad järeldama, et see seadus praegusel kujul ei ole wastuwõetaw. Tema paranduseks ei näe meie Riigikogus võimalusi, sest Riigikogu nähtawasti tahab juba homme pühi pidama minna. Härradel põllumeestel on õlletõrred likku pandud ning worstid ootamas, sellepärast ei taheta enam koosolekuid pidada. Sarnases meeolus palgaseaduse läbimasindamine näitab, et walitsusrühmad on otsustanud alama ametniku jätta endiselt näljapalga peale ja ei tule siis praegu nende normide parandamisest midagi wälja. Teiselt poolt ei ole see seadus sarnase iseloomuga, et ta tingimata homme peaks wastu wõetama, sest palka hakatakse maksmat alles 20. jaanuaril. Riigikogu tuleb aga, nagu kuulda, juba 10. jaanuaril kokku ja siis on tal küllalt aega palgaseadust kaaluda, wastu wõtta ja maksmat panna enne palgamaksmise tähtaega. Sellepärast arwan

ma, et palgaküsimus, arwesse wõttes pealegi asjaolu, et õpetajate palgaseadus ja nende teiste teenijate palganormeermine, kes sellest palgaseadusest välja jäänud, pealejõuluse istungjärgu peale jääb, wõiks wäga hästi ka see seadus siis arutamisele tulla ja juba palju rohkem läbikaalutult. Selles mõttes teen ma ettepaneku: see seadus anda tagasi komisjoni uute palganormide väljatöötamiseks. Kuid siin peaks Riigikogu üles seadma teatawa juhtnööri, et komisjon ei esineks samade normidega. Komisjon peaks wõtma palganormide väljatöötamisel aluseks põhimõtte, et alamate palgamäärade kindlaksmääramisel tuleb välja minna elatismiinumist. Töö- ja hoolekandeministerium peaks wõima selle eest hoolt kanda, et komisjonil ametlikud andmed elatismiinumini määramisel käepärast oleks, kui tema ei usu neid andmeid, mis siit juba ette kantud ja mis elatismiinumini määravad 7500 marga peale. Ministerium peaks wõima omalt poolt anda selle, nii öelda, normaalse elatismiinumini. See peaks praegu igatahes wõimalik olema, kuna ju statistika keskbüroo töötab ja tarwilisi andmeid peaks wõima anda. Alamaastme ametnikule tuleb määrata palk, mis wastab elatismiinumile. Kui on wõidud määrata kunni 50.000-lisi palku, siis peaks wõidama määrata ka alamatele teenijatele ja ametnikkudele palgad, mis wastaksid elatismiinumile.

J. Reesen (kom.): Kodanline riik on oma tekkimisest saadik selle eest hooldatud, et tema edasi kesta wõiks. See kodanlise riigi enese olemasolu eest wõitlemine seisab selles, et need inimesed, kes riigi ette otsa satuwad, kes walitsuse poliitikat juhiwad ja temale nõndanimetatud seaduslikku käiku ja korda annawad, et need esimeses järjekorras enese eest hoolditewad. Seda on näidanud aastasade pikkune ajalugu kodanlise riigi tekkimisest peale. Kui waatame Eesti kodanlise riigi tekkimise ajalugu, siis näeme, et siin samane protsess maad wõtab. Käesolewa palgaseaduse maksmapanemisega wõiakse läbi seesama põhimõte, nimelt: wõimu juurde saanud inimeste isiklise seisukoha kindlustamine. Seda poliitikat ajawad algest peale kõik walitsuses olewad kildkonnad ja ajawad ka praegu käesolewa seaduse maksmapanemise juures.

Kui mina küsiksin põllumeestelt seda: mis teie tahate öelda selle peale, kui teie

pühade ajal oma walijatelt küsite: kuidas olete teie sellega nõus, et meie riik annab välja eelarwest 2.031.000.000 marka ainult palkadeks, ja kui meie siia juurde liisame 1.615 miljoni sõjawäe kulusid, mis kokku välja teeb 3.646 miljoni marka, see on terwelt 59% kogu riigi eelarwest, mis välja läheb mitte loowaks tööks? Kui teie lähete sinna nende inimeste juurde maale, kes raske waewaga enesele peawad leiba teenima ja siin neid isandaid, pangadirektorid ja kõrgemaid sõjawäelasi toitma, mis wastawad teile teie walijad? Need ilusad lubadused, mis teie walimisel andsite, purunewad ükskord, seda saate teie nägema. (Paremalt poolt hüütakse midagi wahel kommunistide kohta.) Kommunistid on alati wõidelnud töötawa rahwa huwide eest ja kui kommunist ka põllumehe huwide eest välja läheb, siis tulewad põllumehed igatahes temaga kaasa, nii nagu see Wenemaal sündis. (Paremalt poolt: Oh-oh!) Mina sugugi ei kahtle, et ka Eestis sarnane lugu tuleb, kui teie põllumeeste seljast nii palju ära nülite (Juhataja A. Kerem kõlistab.), et neil enam midagi järele ei jää, ja siis sirutame meie neile oma käed...

Juhataja A. Kerem: Rkl. Reesen, ma palun Teid peatada ja mind kuulata! Ma palun mitte ebakohaseid lauseid tarwitada. Ma teen Teile märkuse.

J. Reesen (kom.): Rkl. Piiskar otsis siin asjata neid põhjusi, mispärast kõrgematele teenijatele niipalju palka on tõstetud ja alamatele ainult mõne tuhande wõrra. Mina pean siin konstateerima seda asjaolu, et need inimesed, kes palku on määranud, on oma tegewust arwele wõtnud, on oma kvalifitseeritud tööjõudu „õiglaselt“ hinnanud. Mitte asjata ei ole kohtunikud ja teised walitsuse juures olewad isikud piinamiste, arreteerimiste, tagakiusamiste arendamisega waewa näinud ja teda süwendanud.

Juhataja A. Kerem (kõlistab): Rkl. Reesen, ma palun mitte haawawaid lauseid tarwitada meie kohtunikude ja teiste kohta. Teen Teile teise märkuse.

J. Reesen (kom.): Kui meie käesolewat palgaseadust waatleme, siis näeme järgmist: alates altpoolt on tõstetud palku 16. astmel 1260 marka, ja siit edasi üles lugedes 15. astmel 1180 marka, 14. astmel 1200 marka, 13. astmel 1130 marka, 12. astmel 1160 marka, 11. aste —

1000 marka, 10. aste — 940 marka, 9. aste — 890 marka, 8. aste — 1140 marka, 7. aste — 1400 marka, 6. aste — 1860 marka, 5. aste — 2340 marka, 4. aste — 3420 marka, 3. aste — 4500 marka, 2. aste — 5400 marka, 1. aste — 7200 marka. Kui meie nüüd võrdleme 7200 marka 16. astnega, see tähendab — 1600 margaga, siis näeme, et 1. astme riigiteenijale on peaaegu kaks korda rohkem palka juurde pandud, kui 16. astme riigiteenija praegu saab. Millest on see tingitud? Kas isikute suurest kõhust, kes palju ära seediwad, või on siin iseäranis suured teened arvesse võetud? Need kaks asjaolu on nähtavasti palkade normeerimise juures arvesse võetud. Kui nüüd minna kõrgemate riigiametnikkude palkade juurde, siis näeme, et seal on veel rohkem tõstetud. Härra ministrite, Riigikogu esimehe, Riigiwanema jne. kõhud on nähtavasti nii suureks kaswanud, et neile tingimata tarwilik oli kolme ja enam riigiteenija palk määrata.

Juhataja **A. Kerem**: Rkl. Reesen! Sündmata sõnade tarwitamise pärast teen Teile kolmanda märkuse ja võtan Teilt sõna ära. (J. Reesen (kom.) lahku kõnetoolilt.) Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **O. Strandman**: Käesolewa seaduseelnõu puhul on mitmelt poolt sõna võetud. Raske oleks minul wiimase kõneleja rkl. Reesen'iga waidlema hakata, sest meie ilmawaated lähewad niiwõrd lahku ja ei leiduks wist ühtki punkti, kus meie üht keelt wõiksime kõnelda. Ainukene sarnane ühine punkt oleks wist see, et kommunistlises töölisteriigis, kelle esitaja härra Reesen tahab olla, kui meie teated õiged on, sama teed käiakse, kui meilgi, ning ka seal saawad ülemad palju suuremat palka, kui alamad ja et seal ülemate eesõigused palju suuremad on, kui meie neid kunagi oleme mõelnud kellegile anda.

Mis puutub teistesse kõnelejatesse, siis tahaksin wähe peatada härra Piiskar'i juures. Kui keegi Riigikogu liigetest siit kõnetoolilt üksikuid fakte ette toob, siis peab ka neil mingisugune alus olema. Härra Piiskar näituseks, ütles siin, et mõned ametnikud asetatakse käesolewa palgaseadusega palju halwemasse seisukorda, kui nad enne olid. Käesolew seaduseelnõu on praegu kõigil käes ja härra Piiskar wõib il lugemisel üksikute paragrahwide juures sõna wõtta ning näidata,

missugused ametnikud on praegusest halwemasse seisukorda asetatud. Mina niisuguseid ei leia.

Siis on mul veel aru saamata, mispärast härra Piiskar tuli siia seletama, et see seaduseelnõu on liiga ruttu wälja tõetatud ja et ta tuleks põhjalikumaks läbiarutamiseks komisjoni tagasi anda. Meil kõigil, ma arwan ka härra Piiskar'il, on teada, et palkade normeerimiseks walis eelarwe-komisjon oma hulgast alamkomisjoni, kes palku on wäga põhjalikult läbi arutanud. Siis on peale seda seaduseelnõu veel eelarwe-komisjonis läbi waadatud ja lõpuks ka rahaasjanduse komisjonis. No, ma tahaksin teada, missugust läbiwaatamist härra Piiskar veel soowib? Pean ütleva, et härra Piiskar eksis, kui ta tähendas, et palganormeerimise komisjon on need normid wälja töötanud ainult 2—3 kuuks ja siis on tarwis jälle mingisugust uut seadust wälja anda. Ma arwan, et kõik Riigikogu liikmed teawad ja seda pidi ka palganormeerimise komisjon teadma, et need palgad, mida meie praegu arutame, saawad eelarwesse üles võetud, ning loomulikult siis vähemalt terweks aastaks.

Rahaasjanduse komisjon on oma seisukoha wõtnud. Kust härra Piiskar oma andmed sai ja oma faktid on wõtnud, ei tea ma. (J. Piiskar (is.): Seaduse tekstist enesest.) No waadake, härra Piiskar, Teie olete rahaasjanduse komisjoni liige. Peab kahjatesema, et Teie seesuguste teadetega ette tulete. Kui Teile tõesti asjaolu teada ei ole, siis oleksite pidanud juba aruandja sõnu kuulama. Ma ütlesin, et esiteks anti ajutine palgaseaduse eelnõu komisjoni, ja siis otsustati kolme komisjoni poolt alalist palgaseadust teha ja nüüd on sellest alaline palgaseadus saanud, mis siin Riigikogule esitatud. Härra Piiskar, Teie olete kõigist waidlustest osa wõtnud ja teate, et see seadus hakkab maksma 1. jaanuarist. (J. Piiskar (is.): Millal seda otsustati?) Seda otsustati rahaasjanduse komisjonis, üldises komisjonis ja ka eelarwe-komisjonis. Kahes komisjonis olete Teie ometi osa wõtnud ja minule on see aru saamata, kuidas see Teil praegu nüüd teadmata on.

Siis peab jälle ütleva, et härra Piiskar on tähendanud „õpetajate palgad jäetakse normeerimata ja et õpetajate palgad wõiwad jääda normeerimata“. Mina nägin täna terve päewa härra Piiskar'i rahaasjanduse komisjoni koos-

olekul. Seal ometi seletasid walitsuse esitajad, et õpetajate uus palgaseadus on juba walmis ja esitatakse Riigikogule. Ma ei saa aru, miks niisuguste teadete rkl. Piiskar esile tuleb, ma ei arwa, et tema kurt on. Ma lisaksin juurde, et peab tõsiasiadest ja tõcoludest kinni pidama. Siis on weel teine asi. Härra Piiskar arwab, et neid seadusi kõiki ühel ajal arutama peaks. Peab ütleva, et ühel ajal ei saa üldse kahte seadust arutada. Ühte tuleb ikka ennem arutada, kui teist. Kui nüüd selle tõttu, et meil praegu jõuluwaheaeg läheneb, üks seadus natukene hiljemaks jääb, kui teine, siis ei tee see wiga. Poliitilised wahekorrad on meil wist jaanuaris need-samad, kui praegugi. Wõib olla, et paar häält kusagilt ära kaob ja mujale juurde tuleb, ega need siis meie palgaseaduse saatust ära ei otsusta.

Siis on weel üks asi härra Piiskar'i poolt ette toodud: riigitöölise palku ei ole normeeritud. See on üks niisugune küsimus, et kui ma hakkaks pikalt ja laialt selle peale wastama, siis ma peaks terwe rahwamajanduse ettelugemise pidama. Ma pean ainult ühte ütleva: oma tööliste palku niisugusteks luua, mis teiste craasutuste ja ettewõtete tööliste palkadest märksa lahku lähewad, see oleks niisuguse olukorra loomine, mida nüüd praeguse korraloomise juures waewalt wõimalik on korda wiia, sest meie erettewõtted peawad ometi rehkendama ilmaturu hindadega. Praegune palgaseadus on, nagu kõik seadused, ajalik ja temal on oma puudused olemas. Mingisugust ideaalset seadust wälja töötada on raske.

Siin on nüüd üks põhimõte, mis meie äärmisele pahemale tiiwale wastuwõtmata on, et meie praeguses olukorras kõigile üht palka maksta ei saa. Õeldakse, alamad teenijad ei saa mingisugust elatismiinum kätte. Teie peaksite, härra Piiskar, teadma, et see elatismiinum on ju kolmeliikmelise perekonna jaoks. On statistilised andmed olemas, et alamatel astmetel perekonnainimesi peaaegu ei olegi. Nad on liiga noored ja kui nad wanemaks saawad, saawad nad ka arwatawasti suuremat palka ja wõiwad omale perekonda asutada. Selle üle wõib ju naerda, aga üks asi jäetakse siin selgusetaks, et meie seda ikkagi mingisuguse margapuuga mõõta ei saa. Wõi ehk on härra Piiskar niisuguse mõõdupuu wälja mõelnud? Riigikogu peab iga

üksikut ametit riigis hindama ja neile isikutele, kes neid kohti täita wõiwad, selle järele ka palka määrama.

Juhataja **A. Kerem**: Peale komisjoni ettepaneku on rkl. Piiskar'i poolt tehtud järgmine ettepanek: „Panen ette riigiteenijate palgaseaduse eelnõu anda tagasi komisjoni uute palganormide wäljatöötamiseks, wõttes alammääraks elatismiinum.“ Ma kawatsen seda ettepanekut enne hääletamisele panna. Kui selle wastuwõtmisega eelnõu komisjoni tagasi läheks, siis jääks komisjoni ettepaneku hääletamine ära. Wastasel korral tuleb aga teiseks hääletamisele komisjoni ettepanek seda seadust lugemisel wastu wõtta. Palun neid, kes rkl. Piiskar'i ettepaneku poolt on, kätt tõsta. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb komisjoni ettepanek seadust lugemisel wastu wõtta. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman**: Ma teen ettepaneku seda seadust homse Riigikogu koosoleku päewakorda wõtta, ilma kolmepäewalist tähtaega ära ootamata.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) Aruandja ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

8. Seadus piiriwalwe wäljaminekute katmiseks eelkrediidi määramise kohta — I lugemisel.

Siseminister **K. Einbund**: Austatud Riigikogu liikmed! Meil oli arwamine, et eelarwe Riigikogus wõib wastu wõetud saada uueksaastaks. Sellepärast ei esinenud meie mitte eriti eelkrediidi nõudmisega ennem.

Juhataja **A. Kerem**: Härra siseminister, kõige enne otsustab Riigikogu, kas seda seaduseelnõu komisjoni anda ehk esimesel lugemisel wastu wõtta, nii et palun korra kohta rääkida.

Siseminister **K. Einbund**: Seda arwesse wõttes, et meil eelarwe wastuwõtmine wiibina saab, Wabariigi Walitsus aga wäga huwitatud on piiriwalwe organiseerimisest, mille kohta minewal suwel Riigikogu poolt seadus

wastu wõeti, on siseministrile kohuseks tehtud uue piiriwalwe organiseerimisega peale hakata. Siseministeerium wõiks juba weebuarikuust alates järk-järgult hakata piiri üle wõtma ja et seda nüüd wõimalikuks teha, paluksin mina walitsuse nimel Riigikogu seda seadust tänasel koosolekul esimesele lugemisele määrata. Nagu ma juba tähendasin, on siin tegemist eelkrediidiga, mis saaks kaetud 1923 a. eelarwega piiriwalwe peatükis.

Juhataja A. Kerem: Ettepanek on tehtud käesolewa seaduseelnõu I lugemisele asuda. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu wõetud. Sellega on otsustatud käesolewa seaduse I lugemisele asuda.

Siseminister K. Einbund: Selle seaduse järele palub walitsus Riigikogult eelkrediiti 20.000.000 marga suuruses. See krediit saaks kaetud siseministeeriumi 1923 a. eelarwe piiriwalwe peatükis ettenähtud summadega ja see seadus hakkaks maksma 1. jaanuaril 1923 a. See summa — 20.000.000 marka — teeb piiriwalwe eelarwe järele umbes 2 ja poolekuulise krediidi wälja ja meil on arwamine, et selleks ajaks igatahes 1923 a. eelarwe oleks vastu wõetud, millest ka krediit kaetud saaks. Selle põhjenduseks julgaksin mina Riigikogu tähelepanu juhtida selle peale, et suwel wastuwõetud seaduse järele peaks meil praeguse piiriwalwe asemele, mis tegewate sõjawäeosade käes, astuma eriline piiriwalwe ja tema ülem juhtimine saaks olema siseministri käes, seda arwesse wõttes, et rahaministeeriumil, kelle külge praeguse seaduse järele piiriwalwe peaks kuuluma, selle järele seesugust huwi ei ole, nagu see endisel ajal oli. Sellepärast palun mina walitsuse nimel seda eelkrediiti lubada ja seda seadust I lugemisel vastu wõtta.

K. Wirma (sd.): Seda seaduseelnõu on rahaasjanduse komisjon sisuliselt arutanud, aga wormiliselt ei ole wõimalik olnud ei aruandjat määrata, ega ka muid wormilisi asju täita, mida meie kodukord nõuab. Sellepärast arwab rahaasjanduse komisjon, et Riigikogu peaks peale selle, kui see seaduseelnõu I lugemisel vastu wõetud, otsust tegema, et seadus I ja II lugemise wahel rahaasjanduse komisjoni antakse, et siis komisjoni aruandjal wormilikult õigus oleks Riigikogus esineda. Ma teen rahaasjanduse komisjoni nimel sellekohase ettepaneku.

Siseminister K. Einbund: Ma teen ettepaneku seda seaduseelnõu määrata II lugemisele ilma kinni pidamata kolmepäewalisest tähtajast I ja II lugemise wahel.

Juhataja A. Kerem: Ettepanek on tehtud seaduseelnõu I lugemisel vastu wõtta. Palun neid, kes selle ettepaneku poolt on, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Seaduseelnõu on I lugemisel nähtawa enamusega vastu wõetud. Teine ettepanek on seaduseelnõu II lugemisel päewakorda wõtta ilma kolmepäewalist tähtaega ära ootamata. Palun neid, kes selle ettepaneku poolt on, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu wõetud. Siis on kolmas ettepanek: see seaduseelnõu anda rahaasjanduse komisjoni I ja II lugemise wahel. Palun neid, kes selle ettepaneku poolt on, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

9. Perekonna-abiraha seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **O. Strandman** (loeb): Perekonna-abiraha seadus.

Juhataja A. Kerem: Korra kohta on sõna rkl. Hansen'il.

A. Hansen (wäljasp. rhm.): Tänasel koosolekul wõeti vastu I lugemisel riigiametnikkude ja -teenijate palganormide seaduseelnõu. Silmas pidades, et see ainult I lugemisel oli ja teada ei ole, mis suguseks palgad õieti kujunewad, on raske perekonna-abiraha seadust arutada. Ma arwan, et neid kahte seadust sisuliselt ühtekuuluwaks tuleks pidada, olgugi et neid juriidilisel alusel eriti tuleb arutada, ja sellepärast teen ettepaneku perekonna-abiraha seadust päewakorrast wälja jätta senni, kui on vastu wõetud palgaseadus.

Juhataja A. Kerem: On ettepanek tehtud käesolewat seadust päewakorrast ära wõtta. (Hääletatakse.) Rkl. Hansen'i ettepanek on nähtawa enamusega tagasi lükatud.

J. Reesen (kom.): Kodanlise riigi seadusandlusel on ülesandeks olnud alati

see, et teatawate kõlawate siltide taha peita seadused, mis mitte midagi ei luba, ja jätta paragrahwid, mis õieti pettelootusi sünnitawad laiemates rahwahulkades. Käesolewal silmapilgul on perekonna-abiraha seadus üks niisugustest, mida meie seaduseandjad niisuguse sildiga on warustanud, et seda järk-järgulist pealetungimist, mis meie seadusandluse alal näha, kuidagi katta ja peita, nagu wiigilehega. Kui teie wõrdlete käesolewat seadust 17. juulil s. a. wastuwõetud perekonnaseadusega, siis näete kohe, et see seadus on üks niisugustest, mis abiraha määramiseks wõtab wanematelt perekonnaliigetelt õiguse. Selles seaduses on lubatud perekonna-abiraha ainult lihastele lastele. Seda silmas pidades ei wõi seda mitte perekonna-abiraha seaduseks nimetada, sest meie teada kuuluwad perekonna hulka ka teised wigased, töowõimetud, wanakesed, naine, jne.; kuna need sellest seadusprojektist täitsa wälja on jäänud, siis on selge, et need, kes seda eelnõu tahawad sel kujul vastu wõtta, peaksid selle ettepaneku poolt olema, et pealkirja ümber nimetada: „riigiametnikkude, -teenijate ja rahwawäelaste lihaste laste abiraha seadus“. Teen ettepaneku seda seadust ümber ristida.

Aruandja O. Strandman: Ma ei saa mitte wiimase ettepanekuga ühineda, sest seaduse sisu täpipealne äramääramine pealkirjaga ei ole sugugi nii wäga tähtis. Perekonna-abiraha antakse ikkagi perekonnaliigetele ja kes seda abiraha saawad, see on seaduse sisust selge. Perekonda wõib laiemas ja kitsamas mõttes mõista. Käesolewas on see kitsamas mõttes mõeldud.

Juhataja A. Kerem: Rkl. Reesen'i poolt on ettepanek tehtud käesolewa seaduse pealkirja ümber nimetada. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawana mausega on ettepanek tagasi lükatud. Panen komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawana mausega vastu wõetud.

Aruandja O. Strandman (loeb): § 1. Kõigile riigiametnikkudele ja -teenijatele ning rahwawäelastele, kes vähem kui 12.000 marka kuus palka saawad, maksetakse 1923 a. 1. jaanuarist alates nende ülespidamisel olewate lihaste laste pealt toetusraha, kuid iga üksiku palgasaaja palga ja toetusraha kogusumma ei wõi tõusta üle 13.000 marga kuus.

Märkus 1: Riigiametnikkudeks ja -teenijateks loetakse selle seaduse järele kõiki neid, kes teeniwad riigi kodanliste wõi sõjawäeasutuste koosseisudes ettenähtud kohtadel. Rahwawäelasteks loetakse kõik sõjawäelased, ameti ja austme peale waatamata.

Märkus 2: Riiklised asutused ja ettevõtted wõiwad neile oma teenistuses olewatele kuupalgalistele töäjõududele, kelle teenistus ja palgamäärad koosseisus ettenähtud wastawate ametnikkude wõi teenijate teenistuse ja palgamääradega ühised on, maksta toetusraha laste pealt wiimastega ühisel alusel.

Märkus 3: Selle seaduse alla ei kuulu riigiametnikud ja -teenijad ning rahwawäelased, kelle teenistuskohad on väljaspool wabariigi piire.

L. Johanson (sd.): Austatud Riigikogu liikmed! Ma teeks § 1 kohta paar parandust. Kõige pealt ei käi see seadus mitte ainult nende isikute kohta, kes § 1 esimeses reas on üles loetud. Siin § 1 märkus 2. ja § 6 kõnelewad ka riigiteenistuses olewatest töolistest, ja oleks loomulik ja parem, kui selles osas, kus abiraha saajad üles loetud, ka töölised saaksid nimetatud. Sellepärast panen ette paragrahwi algust lugeda: „Kõigile riigiametnikkudele, -teenijatele ja töolistele ning rahwawäelastele“ jne. Märkus 1. on seotud abiraha saamine — koosseisudega. Koosseisus ei ole aga kõik riigiteenijad ette nähtud, waid üks osa on nendest eraldatud. Käesolew seadus näeb ette abiraha lastele, kuid ka need teenijad, kes koosseisudes ette pole nähtud, wajawad abiraha. Ei wõi ju sellele seisukohale jääda, et laste kaswatamine kulu nõuab ainult neilt ametnikkudelt, kes koosseisus ette nähtud. Tuleks see laiendada kõigi riigiteenijate kohta. Ka on need, kes koosseisudes ette ei ole nähtud, just wäiksema palgalised. Seda silmas pidades teeksin ma kõige pealt ettepaneku wõtta sõnade „riigi kodanliste wõi sõjawäeasutuste koosseisudes“ asemele „riigi kodanlistes wõi sõjawäeasutustes“; nii saaksid siis kõik ametnikud ja teenijad perekonna-abiraha, kes aga riigi kodanlistes wõi sõjawäeasutustes teeniwad.

Märkus 2. on kõige pealt öeldud, et riiklised asutused ja ettevõtted wõiwad neile oma teenistuses olewatele kuupalgalistele töäjõududele jne. maksta toetusraha. Selle seaduse esimesel lugemisel

oli see sõna „wõiwad“ juba arutuse all ja härra Strandman ütles, et kui nüüd selle sõnaga antakse riigiasutustele teatud õigused, siis pannakse neile peale ka kohustused. Seda olewat õpetatud nimelt Peeterburi ülikoolis, ja härra Strandman kahtleb, kas härra Palwadre teadmised, mida Tartu ülikoolis õpetatud, küllalt wastawad on. Kuid, kui antakse kellegile õigused, mis ühtlasi toowad kohustusi kaasa, siis on õigused kindlamini ära tähendatud. Kuid siin ei pane need õigused küll mingisuguseid kohustusi riigiasutuste peale ja iseäranis ette võttes, kes seda küsimust oma ette otsustawad, wõiwad ka väga hästi mitmesuguseid otsuseid teha — ühed wõiwad maksta, teised aga ei tarwitse maksta, nii et mitmekesidus wõib sellel alal walitseda. Ja kui üks jagu ei maksa, siis ei ole ju mingisuguseid abinõusid, et neid seda tegema sundida, et nendelt selle kohuse täitmist nõuda. See küsimus on iseenesest selge ja nii tuli temast aru saada ka rahaasjanduse komisjonis. Seda on mõistetud niiwiisi, et see sõna „wõiwad“ iseenesest ei ütle ka ära, et just kõik asutused ja ette võttes oleksid kohustatud abiraha määrama kuupalgalistele töötajatele. Kui aga tahetakse kuupalgalistele tööliste perekonna-abiraha määrata, siis tuleks seda selles paragrahwi märkuses palju kindlamini öelda. Peale selle sisaldab see märkus sarnast lauset — kuupalgalistele töötajatele, kelle teenistus ja palgamäärad koosseisus ettenähtud wastawate ametnikkude wõi teenijate teenistuse ja palgamääradega ühised on — mis väga pikk ja keeruline on ja nähtawasti tuleb selle arwele ka seda kirjutada, et tema mõte segane on ja õieti midagi ära ei ütle selles sihis, et tõesti mingisugune liik kuupalgalisi töötajaid wõiks olla riigis, kes selle seaduse alla wõiksid käia. Kui teda nii wastu wõtta, siis on see maksew ainult nende kuupalgaliste töötajade kohta, kes kindlas koosseisus ära ei ole määratud, kuid kelle teenistus ja palgamäärad on ühised wastawate palgaastmetega. Harilikult on aga väljaspool koosseisu palgamäärad sootu teised ja mis peasi, nad ei tarwitse sugugi selle seaduse alla käia. Nii, et kui seda nüüd siia jätta, siis ei leiduks wist ühtegi ametnikku, kes selle alla käiks. Sellepärast teen mina ettepaneku § 1 märkus 2 wõtta järgmiselt: „Riikliste asutuste ja ette võttes teenistuses olewatele kuupalgalistele töötajatele makstakse toe-

tusraha laste pealt ühisel alusel riigiametnikkudega ja -teenijatega.“

Siis oleks see mõte selge ja siis oleks ka märkuses nimetatud töötajatele kindlustatud laste abiraha. Kui aga tahetakse neile erandit teha, kui tahetakse neid wälja jätta, siis muidugi wõetakse wastu see redaktsioon, mida on esitanud rahaasjanduse komisjon.

Juhataja **A. Kerem**: Sõna on rkl. Strandman'il.

O. Strandman (töer.): Teen isikliku ettepaneku selle seaduse § 1 4-as reas „kuid“ wälja jätta ja sõna „iga“ suure tähega kirjutada. Siis tahtsin ma ka härra Johanson'ile wastata. Härra Johanson tõi minu waidlust härra Palwadre'ga ette, kuid mina ei rääkinud mitte esimese paragrahwi teisest märkusest, waid rääkisin nii, nagu härra Palwadre'gi, §§ 7 ja 9 wahest. Ma ei tea mispärast härra Johanson'il, kes mind isiklikult riwata armastab, see wiisiks on saanud. See on nüüd tema isiklik asi. Aga ma tahtsin siiski kantslist öelda, et kord, kui ma rahaasjanduse komisjonis tähendasin, et Tartus korteriolud lahendamad on ja üks minu sugulane toa üüris 4000 marga eest, siis tuli seda härra Johanson siin seletama isiklike nõökamistega, mis tõele sugugi ei wastanud.

J. Reesen (kom.): Riigikogu enamus lükkas minu poolt põhjendatud pealkirja käesolewa seadusprojekti kohta tagasi. Kui jäi see pealkiri, siis oleme meie õigustatud tegema sellele seadusele wastawaid parandusi, mis selle pealkirja mõistele sisu annab. Kuna praegusel seadusprojektil suurt ulatust ei ole perekonna-abiraha määramise alal, siis on meie ülesandeks teda niisuguseks teha, et tema tõepoolest perekondadele, kes praeguste palgaolude normeerimiste tõttu wiletsas seisukorras on, kergendust ja lahendust tooks. Sellest seisukohast wälja minnes saame meie kõigi paragrahwide kohta sellekohased parandused esitada. Paragrahw esimese kohta teen ma järgmise ettepaneku, nii et see paragrahw oleks nüüd muudetud kujul järgmine: „Kõigile eratööstuses, põllutööstuses, riigitööstuses ning ette võttes töötawatele töölistele, riigiametnikkudele ja -teenijatele ning rahwawäelastele, kes vähem kui 12.000 marka kuus palka saawad, makstakse 1923 a. 1. jaanuarist alates nende ülespidamisel olewate perekonna-liigete pealt toetusraha käesolewas seaduses ettenähtud ulatuses.“

Märkus 1: Eratööstuses, riigitööstuses ja ettevõtetes ning asutustes, kui ka põllumajanduslistes töötavateks töölisteks loetakse selle seaduse järele kõiki neid päewa-, kuu- ning aastateenijaid, kes neis ettevõtetes töötavad ning nende asutuste, ettevõtete või majapidamiste palgasaajate nimekirjas seisavad. Rahwawäelasteks loetakse kõik sõjawäelased, kes teenivad riigi kodanliste või sõjawäeasutuste koosseisudes ettenähtud kohtadel, ameti ja auastme peale waatamata.

Märkus 2: Selle seaduse alla ei kuulu riigiametnikud ja -teenijad kui ka sõjawäelased, kelle elukoht on väljaspool wabariigi piire.“ — Teen ettepaneku seda paragrahwi sel kujul wastu wõtta.

J. Piiskar (is.): Selle seaduse pealkiri on tõepoolest wastolus seaduse enesega, sest kui räägitakse perekonna-abirahast, siis ei saaks enam rääkida ainult lihaste laste toetusrahast. Rahaasjanduse komisjonis toonitati selle seaduse arutamisel, et see seadus ei tahagi toetada perekondi, waid lastekaswatamist. Ja seaduseelnõu seletuskirjas on öeldud, et lasteta perekonnad abirahast ilma jääwad, sest et palgasaaja oma palgast teisi perekonnaliikmeid ikkagi ülewal pidada suudab. Kuidas seda kolme-neljatuhandlise palga juures suudetakse — ei selgu seletuskirjast, sellest ei kõneldud ka komisjonis. Kuid isegi laste toetamiseks ja laste kaswatamiseks ei ulata see seadus, sest jutt on ainult lihastest lastest. Praegumaksew perekonna-abiraha seadus nägi ette, et peale „lihaste laste“ wõiwad olla weel teised lapsed riigiteenistuses olewa isiku ülewal pidada: kasulapsed või tema abikaasa lapsed eelmistest abieludest jne. Igatahes wõib perekonnas olla ja ongi väga sagedasti just kehwemates perekondades lapsi, kes ei ole lihased lapsed, kuid keda ollakse sunnitud ülewal pidama, kuna neil teisi ülewalpidajaid ei ole. Kui lastekaswatuse seadust wälja anda taheti, siis oleks kõige pealt pidanud mõtlema just nende laste peale; seda ei ole aga mitte tehtud.

Agaga mitte ükski laps ei ole need, keda riigiteenija ei suuda ülewal pidada, waid temal on ka teisi kohustusi. Kui öeldakse, et riigiteenija suudab ülewal pidada oma ja oma abikaasa tööwõimetuid wanemaid, siis miks ei suuda ta oma lapsi ülewal pidada? Lugu on aga tegelikult nii, et tema ei suuda ülewal pidada ei neid, ega

teisi, sest 3000—4000-lise palga juures ei saa perekonnaliigete ülewalpidamisest juttugi olla. Sellepärast peab muutma paragrahwi esimest nii, et see ei oleks mitte lihaste laste pealt toetuse maksmise seadus, waid perekonna-abiraha seadus. Teen ettepaneku kolmandas reas wõtta sõnade „lihaste laste“ asemele „perekonnaliigete“. Teen selle ettepaneku selle sihiga, et kui rkl. Reesen'i ettepanek tagasi lükatakse, siis vähemalt riigiteenijate kohta see seadus laiemale alusele seatakse. Hääletamisele tuleb rkl. Reesen'i ettepanek enne ja kui see wastu wõetakse, siis langeb muidugi minu ettepanek ära.

J. Reesen (kom.): Rkl. Rei küsis minu käest, kui ma ära astusin, et kus kohalt see raha wõetakse, et neile perekondadele paragrahwi esimese ulatuses abiraha anda. (A. Rei (sd.): Ma küsisin, kelle peale maksmise kohustus langeb.) Selle peale wõiks ma minu perekonna-abiraha seaduse paragrahwi 9-da põhjal wastata, et perekonna-abiraha tasutakse selle asutuse ehk ettevõtte poolt, kus palgasaaja teenib. Siin juures tuleks tähendada weel seda, et kui meie käesolewat perekonna-abiraha seadust wõrdleme selle seadusega, mis Riigikogu poolt 27. juulil 1922 a. wastu wõetud on, siis on see seadus igatahes suur, nii öelda, tagurlaste wõit perekonna-abiraha seaduse alal üldse. Ja nagu wiimasil koosolekul töö-hoolekandeminister härra Kaarna tõendas, et töö-hoolekandeministeriumis walitsewat tendentsi perekonna-abiraha üldse ära kaotada, siis meil ei ole iseenesest selle perekonna-abiraha ärakaotamise wastu mitte midagi, kui sellele järgneks wastaw palgatõstmine. Kuid et aga seda mitte märgata ei ole, et palku niiwõrd tõsta tahetakse, et elatismiinum wastaks elukallidusele, sellepärast olen sunnitud praegusel silmapilgul seda seadust parandama nii, et ta ei oleks mitte taganemine, waid et see oleks teatawas mõttes nende positsioonide käeshoidmine, mis sennises seaduses olemas. Minu ettepanekud lähewad sellest seisukohast wälja ja ma tahaksin näha neid Riigikogu liikmeid pahemalt ehk paremalt poolt — sest teatawasti peawad ka keskparteid ja parempoolsed endid töörahwa esitajateks ja lubawad tööliste huwisid kaitsta walimiseelses palawikus, — kes need parandused maha hääletawad.

Selles arwamises olles, et need inimesed, kes kuue kuu eest tegid seaduse, kus

perekonna-abiraha on laiemale alusele seatud, ka seda seadust laiemale alusele seavad ja perekonna-abiraha seaduse kõigi tööstusalade peale laiendavad, ka sinna, kus ta veel läbi viidud ei ole. Esmesed paragrahwis on mul ära tähendatud ka põllutöölised. Kui meie praegu siin põllutöölise palgatingimisi vaatame, siis näeme, et põllutöölised sunnitud on näljasunnil hallparunite põllul näljapalga eest töötama. Seaduses ettenähtud segakomisjonid ei ole mingisuguseid silmapaistvaid tagajärgi saavutanud, ehk küll töölisesitajate poolt teatawaid järelandamisigi oldi walmis tegema. Ei ole mingisugust kokkulepet loota ja, nagu tööliste ringkondadest kuulda, walitseb maal hallparun jõhkralt tööliste üle ja walge terrori ja muude abinõude waral on maal suudetud endine seisukord alal hoida. Hallparunite poolt ei ole igatahes mitte järelandmist loota. Põllutöölisel aga peaks olema samasugune kodaniku õigus osa saada kõigist parandustest, mis töötawasse rahwasse puutuwad. Sellepärast wõtsin ma § 1 sisse ka põllutöölised. Riigikogu liikmele Rei'le wõiksin ma wastata ainult nii palju, et edaspidi selles seaduses minu poolt saab parandus tehtud, kus suuremalt osalt on ära nähtud kõik need tingimised, mis olid 27. juunil wastuwõetud seaduses, ainult § 1 on laiendatud kujul. Abiraha normi suurendamine on wastawalt laiendatud ja seatud sarnasele alusele, et teataw kokkukõla igal tööstusalal töötawal inimesel oleks.

Juhataja **A. Kerem:** Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja **O. Strandman:** Ma lähen, kui Riigikogu lubab, paranduste juurde selles järjekorras, kuidas nad sisse antud. Kõige pealt rkl. Reesen'i parandus perekonna-abiraha andmist laiendada mitte ainult riigiametnikkude, waid kõigi tööstusasutustes teeniwate kodanikkude ja põllutöölise peale. Selle parandusega ei saa ma ühineda, sest see paneks riigile liiga suured kohustused peale, pealegi ei olnud see ettepanek rahaasjanduse komisjonis arutusel, — pean tähendama, et ka minu parandus rahaasjanduse komisjonis arutusel ei olnud, — sellepärast ei saa ma komisjoni nimel rkl. Reesen'i parandusega mitte ühineda. Siis on § 1 algteksti tehtud parandusi rkl. Piiskar'i ja Johanson'i poolt. Rkl. Johanson paneb ette § 1 mahutada sõnad: „Riigiametnik-

kudele, -teenijatele ja töölistele ning rahwawäelastele“. Selle seaduse § 6 on ette nähtud perekonna-abiraha teatawatel tingimistel ka riigitöölisele. Kuna meie aga ei tea, missugusel kujul § 6 wastu wõetakse, siis oleks warane sellesse paragrahwi märkus riigitöölise kohta sisse wõtta, see oleks natukene ette waatamata. Komisjoni nimel ei saa ma ka selle parandusega ühineda. Siis on rkl. Piiskar'i parandus sõnade: „lihaste laste“ asemele wõtta „perekonnaliigete“. See parandus oli rahaasjanduse komisjonis arutusel ja seal jõuti sellele otsusele, misugust Riigikogu liikmed selle seaduse seletuskirjast lugenud on. Nimelt on praegumaksew perekonna-abiraha seadus, kus sõna „perekonnaliikmed“ sees, tekitanud palju sekeldusi ja arusaamatusi ja isegi kuritarwitusi. On kõiksugu võimalusi tarwitatud, et kõiksugu inimesi perekonnaliigete nimekirja saada ja nendele perekonna-abiraha soetada. Riigiametnikkude eneste keskel on nurinat selle perekonna-abiraha seaduse üle ja sellepärast ongi walitsus otsustanud palka tõsta ja esiotsa kawatsenud perekonna-abiraha hoopis ära kaotada. Pärast on aga Wabariigi Walitsus otsustanud lihaste laste toetamiseks abi määrata. Mis puutub teistesse lastesse, keda härra Piiskar siin arwas, siis arwati rahaasjanduse komisjonis, et siin mingisugust erandit teha ei saa, sest siis tuleks ka muudele perekonnaliigetele, peale lihaste laste, maksta. Seda ei pidanud komisjon mitte võimalikuks ja sellepärast ei saa ma rkl. Piiskar'i ettepanekuga komisjoni nimel mitte ühineda.

Siis on rkl. Johanson'i parandus märkus I juurde. Nimelt, wõtta sõnade asemel „riigi kodanliste wõi sõjawäeasutuste koosseisudes ettenähtud kohtadel“ asemele „riigi kodanlistes wõi sõjawäeasutustes“. Ma ei saa sellest parandusest wist hästi aru, kas siin on mõeldud kõiki, kes nimetatud asutustes teeniwad, wõi ainult kuupalgalisi isikuid. Kui seda tahetakse kätte saada, et sellega kõik abiraha saawad, kellele riik palka maksab, siis ei maksaks seda küsimust käesolewa paragrahwi juures ära otsustada, sest sama küsimust käsitab seaduse § 6. See oleks Riigikogu eksiteele wiimine. Ka selle parandusega ei saa ma mitte ühineda. Märkus 2. kohta tehtud parandus oli ka rahaasjanduse komisjonis arutusel, kus härra Johanson oma ettepaneku tegi, seal aga lükati see tagasi. Selgus, et kuupalgalisi

on meil Eesti riigis, keda täiesti teiste riigiteenijatega tuleb ühetaoliseks pidada ja neile perekonna-abiraha maksta. Peale nende on aga veel juhuslikka kuupalgalisi, keda just teatawa lühikese aja peale tuleb palgata ja kes selle tõttu õieti riigilt, et nad ajutisteks on palgatud, suuremat tasu nõuavad.

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud kuus mitmesugust parandust, mida kawatsen hääletada selles järjekorras, kuidas need käesolewat paragrahwi puudutawad. Rkl. Reesen'i ettepaneku aga, mis asetab § 1 hoopis laiemale alusele, hääletaksin ma kõige enne. Enne hääletamist kannan nad ette. Rkl. Reesen'i parandus kõlab järgmiselt: „§ 1 muuta järgmiselt: Kõigile eratööstuses, põllutööstuses, riigitööstuses ning ettewötetes töötawatele töölistele, riigiametnikkudele ja -teenijatele ning rahwawäelastele, kes vähem kui 12 tuhat marka kuus palka saawad, maksetakse 1923 a. 1. jaanuarist alates nende ülespidamisel olewate perekonnaliigete pealt toetusraha käesolewas seaduses ettenähtud ulatuses.

Märkus 1: Eratööstuses, riigitööstuses ja ettewötetes ning asutustes, kui ka põllumajanduslistes töötawateks töölisteks loetakse selle seaduse järele kõiki neid päewa-, kuu- ning aastateenijaid, kes neis ettewötetes töötawad ning nende asutuste ettewötete või majapidamiste palgasaajate nimekirjas seisawad. Rahwawäelasteks loetakse kõik sõjawäelased, kes teeniwad riigi kodanliste või sõjawäeasutuste koosseisudes ettenähtud kohtadel, ameti ja auastme peale waatamata.

Märkus 2: Selle seaduse alla ei kuulu riigiametnikud ja -teenijad, kui ka sõjawäelased, kellede teenistuskohat on väljaspool wabariigi piire.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see parandus tagasi lükatud. Siis on järgmine parandus rkl. Johanson'i poolt: § 1 algus nii redigeerida: „Riigiametnikkudele, -teenijatele ja -töölistele ning rahwawäelastele...“ (Hääletatakse, loetakse hääli.) 28 häälega 19 wastu on see parandus tagasi lükatud.

Edasi tuleb parandus rkl. Piiskar'i poolt: „Panen ette § 1 III—IV rida wõtta „lihaste laste“ asemel „perekonnaliigete“.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see parandus tagasi lükatud.

Järgmine parandus tuleb rkl. Strandman'i poolt: „Teen ettepaneku perekonna-abiraha seaduse § 1 teksti neljandas reas sõna „kuid“ wälja jätta, sõna „toetusraha“ järele punkt panna ja järgmine sõna „Iga“ suure tähega uue reaga alata.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see parandus wastu wõetud.

Järgmine parandus on rkl. Johanson'i poolt: „Märkus 1 wõtta: Riigi kodanliste või sõjawäeasutuste koosseisudes ettenähtud kohtadel“ asemele „riigi kodanlistes või sõjawäeasutustes“. (Hääletatakse ja loetakse hääli.) 21 häälega 18 wastu on see parandus tagasi lükatud.

Järgmine parandus on rkl. Johanson'i poolt: „Märkus 2: Riikliste asutuste ja ettewõtete teenistuses olewatele kuupalgalistele tööjõududele makstakse toetusraha laste pealt ühisel alusel riigiametnikkudega ja -teenijatega.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see parandus tagasi lükatud.

Nüüd panen kogu § 1 parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see paragrahw wastu wõetud. (J. Piiskar (is.): Palume lugeda.) Palun veel kord hääletada. (Hääletatakse ja loetakse hääli.) 26 häälega 19 wastu on § 1 wastu wõetud.

Aruandja O. Strandman (loeb): § 2. Toetusraha makstakse palgasaajale lihaste laste pealt kunni 18 aasta wanuseni, tegelikult töowõimetute laste pealt aga wanuse peale waatamata.

Märkus: Tegelikult töowõimetuteks loetakse neid, kes oma tegelikust töowõimest vähemalt 75% on kaotanud.

L. Johanson (sd.): Teen ettepaneku teisest reast märkusest wälja jätta sõna „tegelikult“. Nii et jääks „tegelikult töowõimetuteks loetakse neid, kes oma töowõimest vähemalt 75% on kaotanud.“ Kaotuse kohta on oma tabelid kokku seatud ja neid tabelid tuleks hinnata ka siin. Wõib olla on töö-hoolekandeministeeriumil siin nähtawasti mõnesuguse mõistega tegemist, mis seal uuesti üles on leitud, kuid mida aga mitte põhjendatud ei ole.

J. Reesen (kom.): Esimese paragrahwi tagasilükkamine näitab, et Riigikogus pealetungimine täiel wäerinnal

edasi läheb, kuid minu ettepanekud, mis § 1 tingitud olid, saavad ka järgmistes I, II, III kunni lõpuni korduma, mitte selles lootuses, et neid nüüd vastu võetakse, vaid meie tahame näidata töötavatele klassidele seda pealetungimist, seda alatut alastiolekut, mis meie seadusandluses walitseb. Ma ei taha mitte öelda, et ennem seda pealetungimist ei ole olnud, kuid see tänane pealetungimine, mis nüüd seadusandluses täiesti ilmsiks tuleb, tööliste palgaolude korraldamise suhtes, on igatahes üheks pöördepunktiks, mis tööerakonna poliitikast selget tummistust annab, nii et pimedalgi enam ei või kahtlust olla, et siin mõnesuguse tööhuwide kaitseerakonnaga tegemist oleks. Parandus, mis § 2 kohta käib, on järgmine: „§ 2. Toetusraha makstakse palga-saajale tema ülespidamisel olevate perekonnaliigete pealt.“ Teen ettepaneku seda paragrahwi wõtta käesolewa seaduse § 2 asemele.

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja O. Strandman: Riigikogu liikme Reesen'i paranduse kohta ei taha ma midagi öelda. See on põhimõttelik küsimus ja on juba kord otsustatud. Mis puutub rkl. Johanson'i ettepanekusse, märkuses sõna „tegelik“ maha kustutada, siis on see küsimus arutusel olnud rahaasjanduse komisjonis ja seal arwati, et sõna „tegelik“ peab siin sisse jääma. Kui kellegil on spetsiaal wõi eritööjõud kaduma läinud, kuna ta aga teisel tööalal täiesti wõib töötada, siis ei ole ta weel mitte täiesti töowõimetu. Sellepärast ei wõi ma rahaasjanduse komisjoni nimel rkl. Johanson'i ettepanekuga mitte ühineda.

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud järgmised parandused. Rkl. Johanson'i poolt: teises reas märkusest maha kustutada sõna „tegelikust“, ja siis rkl. Reesen'i poolt § 2 järgmiselt redigeerida: „Toetusraha makstakse palga-saajale tema ülespidamisel olevate perekonnaliigete pealt.“ Kuna wiimane kaugemaleulatawam on, siis panen ma rkl. Reesen'i paranduse esimesena hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see parandus tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb rkl. Johanson'i parandus. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see parandus tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 2 aruandja poolt

ettekantud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2 vastu wõetud.

Aruandja O. Strandman: § 3. kohta pean tähendama, et see on lühikeses redaktsioonis laiali laotatud, kuna pärast on rahaasjanduse komisjon siin kindlama seisukoha wõtnud, kui ta riigiametnikkude palgaseaduse läbi waatas. Sealjuures jäeti redaktsioon aruandja ja rahaasjanduse komisjoni juhatase hoolde. Nüüd on aruandja redaktsiooni ühes juhatasega lõpulikult parandanud, teksti sisu jääb samaks, kuna aga redaktsioon teine on. Ma loen ette § 3. uues redaktsioonis. „Toetusraha maksetakse iga lapse pealt kuus:

a) kaheksasada marka neile, kelle teenistuskohat on Tallinnas, Nõmme alewis, Narwas, Narooa-Jõesuus, Wasknarwas, Tartus, Walgas, Harju maakonnapolitsei linnaümbruse jaoskonnas, Petseris, Petseri maakonnas ja narooatagustes waldades;

b) kuussada marka neile, kelle teenistuskohat on teistes linnades ja alewites peale selle paragrahwi p. a all nimetatute;

c) nelisada marka neile, kelle teenistuskohat on mujal, peale selle paragrahwi p.p. a ja b nimetatud kohtade.“

Sisuliselt on see täiesti üks ja seesama, wäike muudatus on ainult redaktsioonis. Pean teatama et see liigitamise küsimus oli rahaasjanduse komisjonis kaks korda väga põhjalikult arutusel. Walitsuse esitajad seletasid, et neil on kogutud andmed ja tehtud ankeet selle kohta, kui suur elukallidus kusagil on. Ja need andmed näitawad, et nii tuleks liigitada. Wahe oli ainult selles, et paragrahwis punkt b all olid tähendatud üksikud alewikud, maakohad, nagu Keila, Rapla, Meriküla, Loksa jne. Rahaasjanduse komisjon leidis, et need nimetused on väga ebamäärased; näituseks kui öeldakse Rapla wõi Raasiku, siis ei teata kas selle all mõeldakse jaama wõi alewit. Arwati et siin wõib palju seadusi tekkida.

J. Piiskar (is.): Härra Strandman tegi mulle eelmise päewakorra-punkti puhul märkuse, nagu oleks ma palgaseadusest kõneledes toonud andmeid ette, mis tõele ei wasta. Ma toonitasin nimelt ja ütlen seda ka nüüd, et käesolewa palgaseadusega palku kärbitakse, kui ühtlasi silmas pidada uut perekonna-abiraha seadust. Selles paragrahwis on need normid, mida mina sel korral mõtlesin. Kui arwes-

se wõtta, et alamatel astmetel on palka tõstetud 900-st margast algades kunni 1100—1200 marga wõrra, siin aga on määratud perekonna-abiraha kohta hoopis kitsam ulatus ja wäiksemad normid, kui endises perekonna-abiraha seaduses, siis wõime öelda, et palku on kärbitud. Endises seaduses oli 1 perekonnaliikme pealt 700 marka, II pealt 1000 marka ja edasi iga järgmise perekonnaliikme pealt 1300 marka abiraha; siin on aga wõetud 800, 600 ja 400 marka, tähendab endise 3.000 marga asemele kolme abisaaja pealt on nüüd 2400—1200 marka wõetud ja puudujääk on kunni 1800 marka. Kui nüüd selle 1800 marga asemel antakse alla 1000 marga palgalisa, siis on täielik õigus rääkida palga kärpimisest ja mitte palga kõrgendamisest.

Et siin muidugi wõimalust ei ole praeguse enamuse ja meeoleolu juures suuremaid norme läbi wiia ja et õigem on kõrgemaid palku määrata, mis wõimaldaksid ka neile, kellel perekonda ei ole, perekonna asutamise, kui jätta palgasaajad sarnasesse seisukorda, kus perekonna asutamine üldse wõimalik pole, sellepärast ei tee mina ettepanekut perekonna-abiraha ei tea kui kõrgeks määrata, waid määrata ses suuruses, nagu ta praegumakswa seaduse järele on, ja wõtta 1300 marka iga lapse pealt.

Edasi ei pea ma õigeks, et perekonna-abiraha määratakse Tallinnas kallim kui mujal. Lastekaswatamises ei ole kõige tähtsam mitte ainult laste toitmine, kuid seegi pole maal alati odavam. Wäga mitmel pool ei tihka põllupidajad toiduaineid üldse müüa kohalikkudele elanikkudele, waid ametnikud peawad linnadest toiduaineid wiima, mis need kallimaks teeb, kui linnas. Aga kuigi laste toitmine maal odavam tuleb, siis on lastekaswatamises weel teisi kulusid ja need on maal igatahes suuremad, kui linnas. Näituseks lastele haridusandmise peale minewad summad. Maal on ainult wiletsad algkoolid 3—4 õpeaastaga ja kui lapsewanem tahab oma lapsele rohkem haridust anda, siis peab ta lapse tingimata kaugemale, wõib olla kümnete werstade taha wiima, kus kooliskäimine märksa raskem on, kui linnas, ehk peab lapse linna wiima, seal temale korteri wõtma, kostiraha maksma jne. See kõik tuleb rohkem maksma, kui linnas asuwal lapsewanemal. Ja isegi wallakoolis käimine ei ole kerge, sest kui kool on kaugel ja kui seal ei ole isegi öömajale jäämine wõimalik, nagu seda

eriti Põhja-Eestis ette tuleb, kus lapsed 6, 7, 8 wersta tagant igal õhtul koju peawad minema, siis sünnitab juba soojade riiete ja jalanõude muretsemine raskust, niisama ka küüdimuretsemine kooli ja koolist tagasi. Nii on siis maal mõned kulud wast ehk wäiksemad, teised selle wastu aga jälle suuremad kui linnas, ja kui lastekaswatamise eest tahetakse hoolitseda — seda vähemalt rõhutati, kui perekonna-abiraha seadust muutma asuti, siis peaks vähemalt igalpool lastekaswatamiseks ühesugune toetusraha antama. Ma panen ette § 3 wastu wõtta järgmisel kujul: „ § 3. Toetusraha maksetakse iga lapse pealt 1300 marka kuus.“

J. Reesen (kom.): Kui ma eelmisel Riigikogu koosolekul nimetasin summe, mis selles seaduses on ette nähtud — 800, 600, 400 marka, mis iga lapse pealt määratakse — sandikopikate jagamiseks, siis oli härra Strandman wäga ärritatud ja tuletas seda õnnetut Wenemaad meelde, kus koolitamise peale nii ja nii palju trilljonid wälja antakse. Mul ei ole igatahes praegu andmeid käes, et näidata, kui palju seal toetuseks määratakse 1 lapse peale kuus riigi poolt, kes riigi õpeasutustes õpiwad, kuid kui meie wõrdleme tegeliku eluga neid summe, mida käesolewas paragrahwis määratakse Eestis lastele, siis peame ütleva, et need summad tõepoolest nii naeruwäärilised on, et neid määrata ei maksakski. Aga et meie walitsewa kihtide ülesandeks on pettelootuste äratamine, mitte aga töötawate hulkade seisukorra parandamine, ja seda näeme ka praegusel juhtumisel, et nemad ei tegutse mitte töötawate rahwahulkade huwidest wälja minnes, waid oma kildkonna huwidest ja sellepärast ka tehakse sarnane perekonna-abiraha seadus, mis määrab tööliselapsele kuus 400 marka. Noh, hallparunid wõtawad ju hobuse eest, kui tööline wõi waene waranduseta inimene läheb nende juurde hobust otsima, igakord enam, kui 400 marka. (J. Hünerson (põl.): Palju kommunist wõtab selle eest?) Mis jääks niisugusest abirahast järele, kui on tarwis laps kooli panna ning korterit otsida, kui kool üle 20 wersta eemal on? Teie ei ole siutnud igatahes kooliolusid nii palju parandada, et koole tihedamalt oleks ning laps wõiks kodunt koolis käia. Ka tuleb last kooli saates leiwakotiga warustada ja kui paljuks jätkub sellest abirahast. Kõik need seadused, mis siin

wälja antakse, ei ole loodud mitte paranduste toomiseks laialistele ning waesematele kihtidele, waid pettuseks ning ilmaaegsete lootuste äratamiseks, et wõidaks öelda: „wot, meie oleme nii ja niisugused toetusseadused wälja annud“, nagu sotsiaaldemokraadid enne Riigikogu walimisi seletasid: „Meie oleme alati töötawate rahwahulkade huwides tegutsenud.“

Asjaolud on aga muutunud selleks, et seljatuge panna hallparunitele, mida ka käesolew seadus teeb ja mille juures kellegil kahtlust ei ole. Kui meie waatame ning wõrdleme seda seadust, mis 6 kuu eest wastu wõeti, siis näeme, et selle seaduse § 7 on öeldud, et perekonna-abiraha maksetakse esimese perekonnaliikme pealt — 700 marka, teise pealt — 1000 mk., ning iga kolmanda, neljanda jne. pealt 1300 marka. Siin on aga öeldud, et iga lihase lapse pealt maksetakse 800—400 marka kuus, wahe olenëb ära sellest, kus kohal keegi laps asub. Kui meie eelmise päwakorra-punkti all arutasime riigiteenijate palkade kõrgendamise seadust, siis tuleb siin küsida: mispärast ei taheta kõrgendada ka abirahasid? Kas tõesti neile toetusraha wähem tarwis läheb, kui nendel härradel, kes riigipukil istuwad ja endile kümneidtuhandeid kuus kõrgendust määravad. Waat, niisugune on teie rahwahuwide kaitsemise poliitika, mida siin aetakse ning toonitatakse, et seda kõik tehakse demokraatia huwides. Tullakse ja öeldakse, et see on demokratism. See ei ole kellegi demokratism, waid see on taskupoliitika. (J. Hünerson (põl.): Millest Teie siis elate?) (Wahelhüüe paremalt poolt: Teie elate oma rühma poliitikast!) Ka Teie elate rühma poliitikast. (Wahelhüüe paremalt poolt: No, mis Teie siis kadedad olete!) Igatähes, loen mina seda pealetungimiseks, mis selle seaduse läbiwiimisega maad leiab, kuid ma teen § 3 kohta wastawa paranduse. On näha, et perekonnaliigeteks loetakse käesolewa seaduse järele ainult lihased lapsed, kuna wanemad jne. wälja jääwad. See parandus oleks järgmine: § 3. Perekonna-abiraha saamist õigustawad järgmised perekonnaliikmed... (Wahelhüüe paremalt poolt: Mis tähendab „õigustawad“!) See on sõnasõnalt teie seadusest wõetud. (Wahelhüüe paremalt poolt: Tähendab, et on kopeeritud?) Ma tahaks õigekskiitmist kuul-

da nende seast, kes ülewal on, mitte nende seast, kes all. Kui meie wõrdleme seda, mis on enne tehtud ja praegu tehakse, siis näeme, et järk-järgult minnakse meil sinna poole, kuhu praegu Itaaliaski. Wõtke wõrdluseks „Päewalehe“ wiimased teated. Niisugune seadusandmine ning wõimu maksmapanemine näitab, et meie järk-järgult läheme sinna poole, et ka siin ükskord mõni kindral wõi keegi muu troonile upitatakse.

Minu poolt ettepanud parandus oleks järgmine:

§ 3. Perekonna-abiraha saamist õigustawad järgmised perekonnaliikmed:

1) palgasaaaja abikaas.

Märkus: Mees loetakse naise poolt ülewalpeetawaks, kui ta tegelikult töowõimetu on.

2) Palgasaaaja lihased lapsed;

3) adopteeritud lapsed ning lastelapsed, samuti ka tema abikaasa lapsed eelmistest abieludest.

Märkus 1: Lapsed (p.p. 2 ja 3) loetakse palgasaaaja poolt ülewalpeetawateks kunni 18 a. wanuseni, kooliskäimise ja ametiõppimise puhul kunni 20 a. wanuseni, tegelikult töowõimetud lapsed aga wanaduse peale waatamata.

Märkus 2: Tegelikult töowõimetuteks loetakse neid, kes oma töowõimest wähemalt 55% on kaotanud.

4) Palgasaaaja wanemad, wanaisa ja wanaema ja adoptiiv-wanemad.

Märkus: Punkt 4 nimetatud isikud loetakse palgasaaaja poolt ülewalpeetawateks ainult siis, kui nad tegelikult töowõimetud on.

5) Palgasaaaja wennad ja õed.

Märkus: Palgasaaaja poolt ülewalpeetawateks loetakse tema wennad ja õed samadel tingimistel, kui lapsedki (§ 3 p. 3), kui nad täiesti waesedlapsed on, wõi kui nende wanemad on tegelikult töowõimetud.

Teen ettepaneku seda paragrahwi wõtta § 3 asemele.

L. Johanson (sd.): Austatud Riigikogu liikmed! Ka mulle näib, et see määr, mis nüüd abirahana on wõetud, täiesti kunstlikult on wõetud ja mitte millegagi põhjendatud ei ole. Ülemmäär on 800 mk. Kui meie aga lastekodude normisid waatame, siis on isegi Murastes, kus lapsed söowad harilikult silku, tanguputru ja leiba... (Wahelhüüe paremalt poolt: Ja sealihai!) Mis? Ei saa

sealiha. Teie teate seda väga hästi, käsite ju ise seal. Isegi Murastes tõuseb see määr üle 900 marga. Siin on aga võetud 800 marka; see on aga ainult Tallinnas, teistes kohtades on see veelgi vähem. Millega üldse need wahekorrad põhjendatud on, seda ei ole meile aruandja seletanud ja seda ei seletatud ka mitte rahaasjanduse komisjonis. Ma olen kindel, et aruandja ka lõpusõnas selle kohta mingisugust seletust ei anna ja et need parandused, mis siin tehtud, tagasi lükatakse, sest need on abiraha kõrgendamise parandused ja kõige peale, mis rahaasjanduse komisjonist tuleb, waadatakse nii, nagu oleks ta tulnud paawsti käest. Härra aruandja põhjendas muu hulgas seda jagamist kolme liiki sellega, et ka palgasaajad jagatakse kolme liiki. Palga juures on aga vähendatud palk teises liigis 5% võrra ja kolmandas liigis 10% võrra. Siin on aga vähendus teises liigis 25% ja 3 liigis 50%. Kui nüüd siin üldse vähendusi teha, siis võiks neid teha ainult selles määras, mis palkade juures tarvitatud. Need vähendusprotsendid, mis rahaasjanduse komisjoni eelnõus esitatud, ei ole mitte millegagi põhjendatud. Sellepärast teen mina ettepaneku võtta „600“ asemel — „760“, „400“ asemel — „720“. Need vähendused wastaks siis vähemalt palgaseadusele.

Töö- hoolekandeminister
Chr. Kaarna: Väga austatud Riigikogu liikmed! Kuulates rahwaesitajate härrade Piiskar'i ja Reesen'i kõnesid, võisid Riigikogu liikmed niisuguse mulje saada, et, võrreldes endiste palga- ja perekonna-abiraha normidega, uus seadus ja uued normid liig ülekohtused oleks. Härra Piiskar läks sellest välja, et endine perekonna-abiraha norm oli kõigile 1000 ja 1300 marka kuus, missugust normi tema ka praegu soovib. Üldist kokkuvõtet tehes arwas härra Piiskar, et riigiametnikkude palgad nüüd selle läbi, et perekonna-abiraha ainult laste pealt maksetakse, kokkuvõttes vähenewad. Kahjuks unustatakse ettepanekut tehes väga tähtsad tõsiasiad ära ja antakse seletusi, mis tõeludele ei wasta. Ei saa ometi salata, et tulewal aastal riigiametnikkude palgad, kui nad vähemalt niisugustena wastu võetakse, nagu nad walitsuse poolt ette pandud ja rahaasjanduse komisjoni poolt wastu võetud, ikkagi märksa kõrgemad on, kui praegused palgad. Unustatakse hoopis ära, et perekonna-abiraha

käesolewal aastal mitte kogu aasta jooksul ei maksetud, waid ainult 7 kuud. Ja just sellepärast, et perekonna-abiraha ei suudetud maksta 1. jaanuarist alates, just sellepärast määrati suuremad normid, kusjuures juba seaduse wastuwõtmisel kinnitati, et abirahad nendes normides käesolewa aastaga lõpewad. Wõtame näituseks, ühe ametniku, kelle teenistuskoht on Tallinnas ja kes kolme lapse pealt perekonna-abiraha saab; senniajani sai ta esimese lapse pealt 700 marka, teise pealt 1000 marka ja kolmanda pealt 1300 marka, kokku 3.000 marka kuus. Wõtke nüüd arwesse, et seda abiraha on saadud mitte terve aasta, waid ainult 7 kuu jooksul, siis näete, et aasta peale arwates, tuleb perekonnaliikme peale mitte üle 1000 marga, nagu härra Piiskar rõhutab, waid ligemale 600 marka kuus. See teeb kolmeliikmelise perekonna pealt 1.800 marka kuus. Praeguse seaduseelnõu järele oleks aga perekonna-abiraha kolmeliikmelise perekonna pealt Tallinnas 3 korda 800 marka, see on 2.400 marka kuus. Kui weel seda arwesse wõtame, et maal, väljaspool linnu ja alewid, makseti perekonna-abiraha liikme pealt mitte 700—1300, waid 300—500, siis näeme, et härra Piiskar oma arwustamisega liig ühekülgsiks jäi, ekslikka pilte maalis.

Asi, mille wastu waielda ei saa. Üksikutel juhtumistel hakkawad mõned riigiametnikud vähem perekonna-abiraha seaduse muutmise tõttu tõesti saada, kui enne, kuid neid üksikuid erandid ei maksa üldistada. Ka ei tohiks meie põhimõtte wastu, et tasu tuleb maksta tööulatuse, tähtsuse ja wastutuse eest, palju eksida. Riigiametnikkude ja -teenijate palga- ja perekonna-abiraha seadusi ei wõi mitte hoolekande seadusteks teha. Põhimõttelikult ei saa headele soowidele mitte wastu waielda, kuid kui tahetakse kindlustada töowõimetuid ja wigaseid riigiametnikkude perekonnaliikmeid, siis, usun ei peaks mitte vähem hoolitsetama ka kõigi teiste eest. Nende heade soowide täitmist ei saa walitsus kahjuks omale jõukohaseks pidada, sest riigi sissetulekud ei luba. (Wahelhüüded J. Reesen'i (kom.) poolt.) Teil, härra Reesen, wõiwad väga suured kassad tarwitada olla. Walitsusel niisuguseid kassasid ei ole ja sellepärast asuski walitsus mitte detsembris, waid palju waremini seisukohale, et perekonna-abiraha seadus selles ulatuses, nagu ta käesolewal aastal 1. juunist saadik maksew oli, ära tuleb kaotada,

ja jäi peatama selle juurde, et soowitaw oleks abiraha maksta ainult laste pealt.

Juhataja **A. Kerem**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **O. Strandman**: Mis puutub härra Reesen'i parandusse, siis pean ütleva, et see praeguse paragrahwi kohta ei käi. Kes abiraha saawad see on eelmises paragrahwis vastu wõetud ja on juhataja asi, kas ja kuidas ta seda hääletab. Minul ei ole wõimalik käesolewa paragrahwi juures muud seisukohta wõtta. Rkl. Reesen rääkis „neist sandikopikatest“. Pean ütleva, et 800 marka on umbes 4½ kuldrubla ja seda ei saa ometi sandikopikateks nimetada. Härra Reesen on praegu wist niisuguses eas, kus ta wäga suurt palka hakkab tulewal aastal saama, mida teised selles eas weel mitte ei saanud. Mis puutub härra Piiskar'i ja härra Johanson'i parandustesse, siis peab ütleva, et palganorme ei ole mitte üldiselt sel määral vähendatud, et neid ettepanekuid wõiks vastu wõtta. (Wahel hüüded pahemalt poolt.) Wõib olla, üks, kaks wõi kümme ametnikku hakkawad vähem palka saama, näituseks, teati rääkida kellegist wangiwalhist Tartus, kellel 12 last, et see vähem hakkab saama. Suurem hulk saawad palka juurde, kui seadused niisugustena vastu wõetakse. (L. Johanson (sd.): See ei ole mitte päris kindel. Millega Teie vähendusi põhjendate?)

Juhataja **A. Kerem**: Ma kawatsen ettepanekuid järgmiselt hääletada: esiteks rkl. Reesen'i paranduse, mis sisuliselt ega wormiliselt just käesolewat paragrahwi ei puuduta, waid ette paneb paragrahwi teises wormis vastu wõtta. Järgmisena tuleks rkl. Piiskar'i ettepanek ja siis rkl. Johanson'i ettepanek. Ma kannan iga ettepaneku ette.

Rkl. Reesen'i ettepanek: „§ 3. Pere-konna-abiraha saamist õigustawad järgmised perekonnaliikmed:

1) palgasaaja abikaasa.

Märkus. Mees loetakse naise poolt ülewalpeetawaks, kui ta tegelikult tööwõimetu on.

2) Palgasaaja lihased lapsed;

3) adopteeritud lapsed ning lastelapsed, samuti ka tema abikaasa lapsed eelmistest abieludest.

Märkus 1. Lapsed (p. X 2 ja 3) loetakse palgasaaja poolt ülewalpeeta-

waks kummi 18 a. wanuseni, kooliskäimise ja ametiõppimise puhul kummi 20 a. wanuseni, tegelikult tööwõimetud lapsed aga wanaduse peale waatamata.

Märkus 2. Tegelikult tööwõime-tuks loetakse neid, kes oma tööwõimest vähemalt 55% on kaotanud.

4) Palgasaajad wanemad, wanaisa ja wanaema ja adoptiiv-wanemad.

Märkus. Punkt 4. nimetatud isikud loetakse palgasaaja poolt ülewalpeeta-waks ainult siis, kui nad tegelikult tööwõimetud on.

5) Palgasaaja wennad ja õed.

Märkus. Palgasaaja poolt ülewalpeetawateks loetakse tema wennad ja õed samadel tingimistel, kui lapsedki (§ 3 p. 3), kui nad täiesti waesedlapsed on wõi kui nende wanemad on tegelikult tööwõimetud.“ Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Rkl. Piiskar'i parandus on järgmine: „§ 3. Toetusraha makstakse iga lapse pealt 1300 marka kuus.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see ettepanek tagasi lükatud.

Rkl. Johanson'i ettepanek on järgmine: „§ 3. teises lõikes wõtta 600 asemele 760 marka ja kolmandas lõikes 400 asemele 720 marka.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see parandus tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 3 komisjoni poolt ettepanud kujul. (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Et koosolek üle 3 tunni on kestnud, siis kuulutan 15-minutilise waheaja.

Waheaeg algab kell 8.15 min.

Peale waheaga algab koosolek kell 8.30 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Kerem**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Bergman**.

Juhataja **A. Kerem**: Riigikogu koosolek kestab edasi.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 4. Toetusraha ühe ja sama aja eest maksetakse ainult ühest riigiasutusest.

Kui lastewanemad mõlemad riigiteenistuses on, loetakse lapsed selle ülewalpidamisel olewateks, kes neist suuremat

palka saab. Ühesuuruse palgasaamise korral loetakse lapsed isa ülewalpidamisel olewateks.

J. Reesen (kom.): Minu poolt esitatud parandustega on § 4 järgmiselt wormuleeritud: „Perekonna-abiraha maksimisel wõetakse arwesse § 3 p. p. 1, 3, 4 ja 5 tähendatud perekonnaliigetest ainult need, keda palgasaaja ülewal peab ja kellel ei ole omaette warandust ega alalist sissetulekut, mis neid vähemalt maksetawa abiraha määral kindlustab, wõi kellel ei ole teist seadusjärelist ülespidajat.“

Teen ettepaneku seda paragrahwi wõtta § 4 asemele.

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja O. Strandman: Härra Reesen'i poolt ettepanud paragrahwi ei ole mingisugust ühendust käesolewa paragrahwiga. Sellepärast ei saa tema kohta seisukohta wõtta.

Juhataja A. Kerem: Ma kawatsen esimesena hääletamisele panna härra Reesen'i paranduse. Korra kohta on sõna rkl. Piiskar'il.

J. Piiskar (is.): Kuna praeguesitatud paragrahwi wiimane lause: „kellel ei ole teist seadusjärelist ülespidajat“ just oli see lause, mis praeguse makswa seaduse otse wõimataks tegi ja mille lahendamiseks õieti terve rida uusi paragrahwe uues seaduses oli esitatud, — sellepärast teen ma ettepaneku seda osa parandusest „wõi kellel ei ole teist seadusjärelist ülespidajat“ lahus hääletada, sest imelik on kui uude seadusesse tahetakse wõtta just need puudused, mis endise seaduse wõimatuks tegid.

Juhataja A. Kerem: Rkl. Piiskar'i poolt on ettepanek tehtud seda parandust kahes osas hääletada: I osa oleks nii: „Perekonna-abiraha maksimisel wõetakse arwesse § 3 pp. 1, 3, 4 ja 5 tähendatud perekonnaliigetest ainult need, keda palgasaaja ülewal peab ja kellel ei ole omaette warandust ega alalist sissetulekut, mis neid vähemalt maksetawa abiraha määral kindlustab.“ Siis teine osa, mis lahus hääletamisele tuleb: „wõi kellel ei ole teist seadusjärelist ülespidajat.“ Palun neid, kes I osa wastuwõtmise poolt on, kätt tõsta. (Hääletatakse.) I osa on nähtawa enamusega tagasi lükatud. Siis palun kätt tõsta neid, kes II osa wastuwõtmise poolt

on. (Hääletatakse.) II osa on nähtawa enamusega tagasi lükatud. Siis tuleb paragrahw komisjoni poolt ettepanud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja O. Strandman (loeb): § 5. Toetusraha maksetakse selle asutuse poolt, kelle teenistuses palgasaaja on.

J. Reesen (kom.): Minu poolt esitatud parandustes oleks § 5 järgmiselt wormuleeritud: „Üks ja sama isik ei wõi kahe wõi mitme palgasaaja poolt ülewalpeetawaks perekonnaliikmeks olla.“ Teen ettepaneku seda paragrahwi wõtta § 5 asemele.

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja O. Strandman: Ma pean oma poolt ütlema härra Reesen'i poolt tehtud paranduste kohta, et need on mingisugused lisaparagrahwid ja neid tuleks siis lisaparagrahwidena hääletada. § 5. ei ole tal aga mingisugust ühendust, ta räägib hoopis teisest asjast. Ma ei saa siin seisukohta wõtta.

Juhataja A. Kerem: Ma kawatsen rkl. Reesen'i ettepanekut esiteks hääletamisele panna. § 5 härra Reesen'i redaktsioonis oleks järgmine: „Üks ja sama isik ei wõi kahe wõi mitme palgasaaja poolt ülewalpeetawaks perekonnaliikmeks olla.“ (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega tagasi lükatud. § 5 tuleb komisjoni poolt ettepanud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja O. Strandman (loeb): § 6. Wabariigi Walitsusele antakse õigus määrata perekonna-abiraha riigiasutustes ja ettewõtetes teeniwatele päewatöölisetele erinormidega, wõi selle maksmist lõpetada.

Märkus. Uute normide maksma hakkamiseni saawad päewatöölised perekonna-abiraha endisel määral ja endisel alusel.

J. Reesen (kom.): § 6 tuleks järgmiselt wormuleerida: „Perekonna-abiraha määramisel loetakse tegelikult töowõimetuks meeste- ja naisterahwaid

55 aastast peale.“ Teen ettepaneku seda paragrahwi wõtta § 6 asemele.

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja O. Strandman: Mul ei ole midagi öelda.

Juhataja A. Kerem: Rkl. Reesen'i poolt on järgmine parandus ette pandud: § 6 wõtta järgmisel kujul: „Perekonna-abiraha määramisel loetakse tegelikult töowõimetuks meeste- ja naisterahwad 55 aastast peale.“ Palun neid, kes selle paranduse poolt on, kätt tõsta. (Hääletatakse.) Parandus on nähtawa enamusega tagasi lükatud. § 6 tuleb hääletamisele komisjoni poolt ette pandud kujul. (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja O. Strandman (loeb): § 7. Töö-hoolekandeministrile antakse õigus kokkuleppel wastawate ministritega otsustada kõiki perekonna-abiraha seaduste põhjal palgasaajate ja ametasutuste wahel kunni 31. detsembrini 1922 a. tekkinud küsimusi ja lahkarwamisi, eriti rahuldada perekonna-abiraha seaduse üldise mõtte järele neid palgasaajaid, kes 1922 aasta teisel poolel kogu aja wõi üksikute kuude eest perekonna-abirahast ilma on jäänud:

a) ametasutuste ja ettevõtete koosseisude iseäralduste tõttu;

b) perekonna-abiraha nõudmise awaldamiseks wõi õiguse tõendamiseks seaduses määratud tähtaegade möödalaskmise pärast;

c) perekonna-abiraha seaduse § 3 ettenähtud kitsenduse — teise seaduse järeelse ülespidaja olemasolemise tõttu.

Märkus. Selle paragrahwi p. c. all nimetatud palgasaajatest wõib perekonna-abirahaga rahuldada ainult neid, kelle perekonnaliigete teised seadusjärelised ülespidajad olid aineliselt wõi terwisliselt kehwast seisukorras wõi olukorras, kus neilt ülespidamise nõudmine kas täiesti wõimatu ehk iseäraliste raskustega seotud oli.

Siin selle seaduse I lugemise juures seletas rkl. Palwadre, et siin kahe seadusega tegemist on, ja arwas, et sellele seadusele tuleks teine nimetus anda. Wormiliselt on see tähendus täiesti õige. Kuid rahaasjanduse komisjon arwas, et mitte nimi tähtis ei ole, waid seaduse tekst.

Praegune § 1 on oma aluse sellest leidnud, et perekonna-abiraha saamises wäga palju wäärnähtusi ette tuleb, et ei ole kõiki worminõudeid täidetud ja sellepärast on palju toetusest ilma jäänud. Et siin kontroll sellest seadusest kinni peab, siis on töö-hoolekandeministril kokkuleppel wastawate teiste ministritega kergem ja hõlpsam neid küsimusi lahendada.

J. Reesen (kom.): Teen ettepaneku § 7 asemele wõtta järgmiselt wormuleeritud § 7: „Igast muudatusest palgasaaja perekonnas, mis perekonna-abiraha maksmise lõpetamiseks põhjust annab, peab palgasaaja ametasutusele kahe nädala jooksul teatama. Wastasel korral nõutakse temalt seadusliku aluseta maksetud perekonna-abiraha wastuwaidlemata korras tagasi.“

J. Piiskar (is.): Nagu aruandja juba tähendas, on see ja kõik järgmised paragrahwid õieti selleks, et lahendada arusaamatusi ja lahkarwamisi, mis kitsendasid eelmise seaduse käsitamist, wähe-malt nii, nagu töö- ja hoolekandeminister oma esitise seletuskirjas wäga õieti tähendab. Nii ei saa juttugi olla rkl. Reesen'i ettepaneku wastuwõtmisest, et seda paragrahwi maha kustutada, sest see tähendaks endiste kitsenduste uuesti üleswõtmist.

Wäga imelik arusaamine ja wäga imelik seisukoht on see makswa seaduse täheline mahakirjutamine ühes wigadega ja puudustega. Kui härra Reesen sellega tahab kätte saada antawa seaduse kitsendamist, siis on see wäga imelik arusaamine ja wäga imelik seisukoht.

Ja mida siis härra Reesen õieti tahab kätte saada, missugused on tema pärised seisukohad, kas need, kus ta alguses seaduse laiendamist nõudis, wõi need, mis ta ettepanekutes? Ta ei taha neidki wigu parandada, mida töö- ja hoolekandeministerium nõus on parandama. Kui siin mitte wassinguga tegemist ei ole, siis on need küll wäga omapärased seisukohad. Edasi tahtsin ma weel härra Reesen'ile meelde tuletada, et „Riigi Teatajast“ makswa seaduse paragrahwide mahakirjutamise asemel teeks rkl. Reesen targe-mini, kui ta selle uue seaduse maha hääletaks, siis jääks wana seadus makswa ilma tema poolt ettekandmatagi.

Nüüd edasi minnes § 7 juurde, tahaks ma rõhutada, et siin on esimeses reas öeldud: töö- ja hoolekandeministrile antakse õigus kokkuleppel wastawate mi-

nistritega, otsustada kõiki perekonna-abiraha määramisel tekkinud küsimusi ja lahkarwamisi ja rahuldada perekonna-abirahaga. Kuid sellest on wähe, et õigus antakse töö- ja hoolekandeministrile. Töö- ja hoolekandeminister peaks olema kohustatud seda tegema. Komisjonis tähendati, et iga õigus, mis ministrile on antud, on juba teatud kohustus. Kui see nii on, siis on asi korras, aga ma kardan, et töö- ja hoolekandeminister hakkab jälle seadustähest kinni ja ei tarwita oma õigust. Ma paluksin härra töö- ja hoolekandeministrilt seletust, kuidas tema sellest õigusest aru saab, kas on see temale kohustaw wõi mitte. Kui mitte, siis tuleks see paragrahw redigeerida kategooriliselt ja öelda: „töö-hoolekandeminister on kohustatud kokkuleppel wastawate ministeeriumidega jne.“, sõna „õiguse“ asemel „kohustus“. Aga enne ehk töö-hoolekandeminister annab seletuse, kuidas ta ise sellest aru saab.

Töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**: Austatud Riigikogu liikmed! Härra Piiskar pani mulle küsimise ette, mis minu arwates päris asjata on, sest mina seletasin juba minewal koosolekul, et kui töö-hoolekandeministrile selle seadusega teatud õigust tahetakse anda, kui tema, wõi õigem, Wabariigi Walitsus ei tahaks seda mitte täita, mis härra Piiskar soowib, siis ei oleks ju Wabariigi Walitsus selle seaduseelnõuga esinenud. Kinnitan weel kord, et see õigus, mida selle seadusega töö-hoolekandeministrile antakse, on talle kindlaks kohuseks.

Juhataja **A. Kerem**: Komisjoni aruandja lõpusõna ei tarwita. Rkl. Reesen teeb ettepaneku § 7 järgmisel kujul wastu wõtta: „Igast muudatusest palgasaaja perekonnas, mis perekonna-abiraha maksmise lõpetamiseks põhjust annab, peab palgasaaja ametasutusele kahe nädala jooksul teatama. Wastasel korral nõutakse temalt seadusliku aluseta makstud perekonna-abiraha wastuwaidlemata korras tagasi.“ Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see parandus tagasi lükatud.

Siis tuleb hääletamisele § 7 komisjoni poolt ettepanud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see paragrahw wastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 8. Eelmise paragrahwi põhjal määra-

tawad perekonna-abirahad tasutakse selle asutuse poolt, kus palgasaaja teenistuses oli, palkade krediitidest.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 8 wastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 9. Kontrollnõukogule antakse õigus töö-hoolekandeministri arwamist ära kuulates, tagasi nõudmata jätta palgasaajatele ekslikult väljaantud perekonna-abirahad juhtumistel, kus tagasimaksmine palgasaaja ainelise kitsikuse tõttu raskendatud on wõi kus abiraha andmine perekonna-abiraha seaduse üldise mõtte järele põhjendatud oli.

Märkus 1. Maha kustutada ei wõi nõudmisi palgasaajate wastu: a) kes perekonna-abiraha ühede ja samade perekonnaliigete pealt ühe ja sama aja eest enam kui ühelt asutuselt välja on nõutnud ja b) kes kuritahtliselt, ebaõigete dokumentide põhjal, perekonna-abiraha on saanud.

Märkus 2. Kontrollnõukogu otsuste kohta perekonna-abiraha nõudmiste mahakustutamise asjas ei ole maksew Riigikohtu seaduse § 17 p. e („Riigi Teataja“ nr. 82/83 — 1919 a.).

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) § 9 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 10. 1. jaanuarist 1923 aastast kaotawad oma maksuse:

1) Wabariigi walitsemise ajutise korra § 12-a põhjal 4. aprillil 1921 a. maksmandud („Riigi Teataja“ nr. 25 — 1921 a. seadus nr. 17) riigiraudtee teenijate palkade määruse § 5.

2) Riigikogu poolt 13. mail 1921 a. wastuwõetud („Riigi Teataja“ nr. 41 — 1921 a. seadus nr. 34) õpetajate palgaseaduse § 12.

3) Riigikogu poolt 27. juunil 1922 a. wastuwõetud („Riigi Teataja“ nr. 82 — 1922 a. seadus nr. 47) perekonna-abiraha seadus.

Siia wõiks ma selgituseks öelda, et § 10. p. 1 on selleks sisse wõetud, et selles lõikes ettenähtud seaduse kohta — see on riigi raudteelaste perekonna-abiraha — kahtlus oli, kas ta üldse maksab, kuna minewa aasta keskpaigas uus perekonna-abiraha seadus wastu wõeti. Et

siin aga mingisugust kahtlust ei oleks, siis on ette pandud teda ära kaotada.

Mis teisesse punktisse puutub, siis on siin ettepanek õpetajate palgaseaduses teatud paragrahw ära kaotada, rahaasjanduse komisjoni poolt vastu võetud. Pean siin juures tarvilikuks teatada, et selgunud on, et walitsus õpetajate uute palkade sisse ka perekonna-abirahsid juurde wõtnud on ja kui see seadus Riigikogus wastuwõtmist leiab, siis muutuvad waidlused selle punkt teise kohta täiesti akadeemiliseks.

Punkt 3-da kohta on arusaadaw, et kui uus seadus maksma hakkab, et siis wana oma maksuse kaotab, sest kaks seadust ühel ajal maksta ei wõi.

J. Annusson (töer.): Selle paragrahwi p. 2-ses tähendatud õpetajate palgaseaduse § 12 kõneleb järgmist: Peale palga maksetakse selle asutuse wõi isiku poolt perekonna toetusraha riigiametnikkudele ettenähtud normides jne.

Kui § 10 vastu wõetakse ette pandud redaktsioonis, siis wõetakse sellega õpetajate perekonna-abiraha ja teda tuleb pärast uuesti restaureerida uue õpetajate palgaseadusega, mis teatawasti warsti Riigikogus arutusele tuleb. Seal tuleks siis uuesti see paragrahw maksma panna, mis nüüd ära kaotatakse. Kuigi see paragrahw siin esitatud, ei ole töö- ja hoolekandeministri seletuse järele sellega aga sugugi öelda tahetud, et perekonna-abiraha ära kaotatakse, waid ta tuleb ainult uuele alusele seada. See uus alus tahetakse nüüd leida esitatud seaduses, ta tuleb ka maksma panna uues õpetajate palgaseaduses. Arusaamatuste ärahoidmiseks ja et ühe seadusega teises seaduses käsitatawaid küsimusi mitte ära ei otsustataks, teen ettepaneku § 10 punkt 2. wälja jätta.

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja O. Strandman: Nagu ma juba tähendasin, on see küsimus täitsa teoreetiline, praktilist tähtsust temal ei ole. Kuna aga rahaasjanduse komisjon teda mitte wälja pole jätnud, ei ole minul õigust ette pandud parandusega ühineda.

Juhataja A. Kerem: Riigikogu liikme Annusson'i poolt on ettepanek tehtud § 10 punkt 2 wälja jätta. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu wõetud ja

§ 10 punkt 2 wälja jäetud. Panen nüüd hääletamisele § 10 parandatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 10 vastu wõetud. Sellega on kogu seadus II lugemisel wastud. — Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

10. Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni-seaduse muutmise seadus — II lugemisel. Riigikaitse komisjoni aruandja **A. Anderkopp** (loeb): Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni-seaduse muutmise seadus.

Juhataja A. Kerem: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduse pealkiri vastu wõetud.

Aruandja A. Anderkopp (loeb): Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni-seaduse („Riigi Teataja“ nr. 26/27 — 1920 a.) § 11 muudetakse järgmiselt: sõnade asemel „wõiwad 2 aasta jooksul pärast wäeosast lahkumist“ — lugeda: „wõiwad wiie aasta jooksul pärast wäeosast lahkumist“.

Juhataja A. Kerem: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see seadus II lugemisel vastu wõetud.

(Juhatama hakkab abiesimees **K. Wirma**. Sekretääri kohale asub sekretäär **T. Kalbus**.)

Juhataja K. Wirma: Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

11. Pärandusmaksu muudatuse seadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Kerem** (loeb): Pärandusmaksu muudatuse seadus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduse pealkiri vastu wõetud.

Aruandja A. Kerem (loeb): Pärandusmaksu muudatuse seaduse II osa („Riigi Teataja“ nr. 89 — 1922 a. seadus nr. 65) muudetakse järgmiselt:

Pärandusmaksu seaduse („Riigi Teataja“ nr. 67/68 1920 a. nr. 198) § 31 p. p. 1, 2, 3, 4 ja 5 tähendatud hindamised muudetakse järgmiselt: hindamised, mis on tehtud Wene rublades kunni 24. webruarini 1918 a. loetakse Eesti markades ja kaswatatakse Tallinna linna VI polit-

seijaoskonna piirkonnas 60-kordseks, Tallinna muus osas, Tartu ja Pärnu linnas 50-kordseks, mujal 40-kordseks. Hindamised, mis on tehtud peale 24. weebruari 1918 a. kuni 2. maini 1919 a. Wene rublades, Ida ehk Saksa markades, kaswatatakse Tallinna VI politseijaoskonna piirkonnas 20-kordseks, Tallinna muus osas 15-kordseks, mujal 10-kordseks. Hindamised, mis on tehtud Eesti markades peale 2. maid 1919 a. kuni 1-se maini 1920 a. kaswatatakse Tallinna linna VI politseijaoskonna piirkonnas 3-kordseks, Tallinna muus osas, Tartu ja Pärnu linnas 2-kordseks, mujal 1½-kordseks.

M ä r k u s 1. Juhtumisel, kui seaduslik hindamine tõuseb maksja arwates üle tõelise kinniswara wäärtuse, on maksja õigustatud nõudma kohalise maksuinspektori ümberhindamist waranduse üleminekul; ümberhindamine sünnib selle nõudja kulul.

M ä r k u s 2. Andmed hindamiseks kogub maksuinspektor linna arhitekti ja linna hindaja kaasabil. Nimetatud isikud saawad töötasuks ¼% edasikaebatud hindamisest. Tasu ei wõi olla mitte alla 1000 marga, ega tõusta üle 5000 marga ja tuleb enne hindamist maksta otsekoheste maksude peawalitsuse deposiiti.

M ä r k u s 3. Saadud materjaal esitatakse komisjonile, kelle koosseis on liikumata waranduste maksuseaduses kindlaks määratud. Komisjoni poolt tehtud hindamine wõetakse maksustamise aluseks.

M ä r k u s 4. Kaebtused hindamiskomisjoni otsuste wastu antakse sisse otsekoheste maksude peawalitsusele ehk otsekoheste maksude peakomiteele rahaministeriumi juures alluwuse järele. Otsekoheste maksude peakomiteele alluwad asjad ainult sel juhtumisel, kui maksusumma tõuseb üle 50.000 marga.

M ä r k u s 5. Otsekoheste maksude peawalitsuse ehk otsekoheste maksude peakomitee otsuse peale wõib Riigikohutusse edasi kaebada ühe kuu jooksul otsuse kättesaamise päewast arwates, kusjuures kaebtused edasikaebatawa instantsi kaudu sisse antakse.

J. Bergman (kristl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Juuni lõpul wõttis Riigikogu seaduse wastu, millega parandusmaksu seaduses nimetatud kinniswarade hindamist toimetati ja kinniswarasid maksustati. Sellega said ära muudetud endised notariaal lepingu kinnitamise

jaoks wõetawad maksud. Seadus hakkas maksma 25-dal juulil ja tema algusest peale selgus, et need hindamised, mis seal sisse olid wõetud, mitte neid tagajärgi ei anna, mis saawutada taheti. Hindamised olid nii kõrged, et nad turuhinnast mõnes kohas 4—5 korda suuremad olid. Seda puudust arwesse wõttes saatis Wabariigi Walitsus Riigikogule selle seaduse muutmise seaduse. Selles seaduses on hindamisnormid märksa alandatud, kuid siiski weel küllalt kõrged, iseäranis mõnedel juhtumistel on nad turuhinnast hulga kõrgemad. Kuid siiski on wõimalus ette nähtud, kus pooled wastawa kaebtusega wõiwad esineda, kui hindamine küllalt wäärtusele wastawalt ei ole toimetatud. Pooled, kes seda nõuawad, peawad teatava summa sisse maksma, kuigi see fiskuse seisukohalt eriti kulusid ei teeks. Maksu maksja seisukohalt poleks see õige. Kuna mõnikord maksude wahe teatawalt suur wõib olla, siis nende summade wastu ei taha ma mitte waielda, wõib olla, et see teiselt poolt liiga palju soowiawaldusi esile tooks, mis meie maksuaparaati väga koormaks. Eriti on aga siin ette nähtud, nagu ma juba esiteks ütlesin, et hindamisi wõiwad maksuaparaadi teostajad soowi järele ette wõtta, kuid selle aja kohta, millal hindamisi ette wõtta wõib, ei ole termini ette nähtud. Märkus 3. ütleb küll, et saadud materjaal esitatakse komisjonile, kelle koosseis on liikumata waranduste maksuseaduses kindlaks määratud, kuid mis aja jooksul hindamine peab sündima, seda öeldud pole. Sellepärast teen ettepaneku täiendada selle seaduse märkus 3. järgmiselt: „Kui komisjoni poolt hindamine mitte kuu aja jooksul tehtud ei ole, siis wõetakse maksustamise aluseks Jepingus nimetatud ostuhind wõi kingituse wõi jaotuse aktis lepinguosaliste poolt aluseks wõetud hindamine.“ Edasi pean tähendama, et selles seaduses mitte ette nähtud ei ole, missugune hindamine maksustamise aluseks wõetakse siis, kui hooned ära on põlenud. Mis sarnasel korral hindamise juures teha, kui hooned tule läbi häwinenud? Sellepärast teen ettepaneku seda seadust täiendada märkus 6. mis järgmiselt kõlab: „Kui linnades wõi alewites asuwate kinniswarade ehitused tule läbi häwitatud on, siis wõetakse maksustamise aluseks kas aktis ülesantud hind, wõi kohalise omawalitsuse poolt tehtud krundi hindamine ja nimelt, missugune neist suurem on.“

(Sekretääri kohale asub abisekretäär **J. Bergman.**)

J. Piiskar (is.): On mitu korda juba sellest kõnelda tulnud, et maksusid, mis äärmiselt õiglusetalt määratud, ei rewideerita, ei muudeta neid ära ega wabastada neist kodanikka, nagu näituseks isikumaks. Nüüd on aga tulnud esimeses järjekorras sarnase maksumuutmisega, mida wõetakse jõukamalt kihilt. Sest töölisel, kellel näituseks, ainult omad seljariided on ja töökäed, ei ole mingisugust pärandust maha jätta, temalt ei saagi mingisugust pärandusmaksu wõtta. Alles 29. juunil k. a. muudeti pärandusmaksu seadust ja leiti need normid wastuwõetawad olewat. See muutmise sündis sellisama Riigikogu enamuse poolt, kes nüüd need maksumäärad kõrged leiab olewat. Mis siis nüüd wahepeal on muutunud, et need normid, mis pool aastat tagasi määratud, wastuwõetamad näiwad? Midagi pole muutunud. Otse wastupidi, on, näituseks, tõstetud üüriorme nii Tallinnas, kui ka mujal. Ka liikumata waranduste hindade langemist pole märgata, waid enneim hindade tõusu. Sellepärast ei leia meie wajadust selles seaduses muudatusi ette wõtta ning oleme selle wastu, et uue eelnõu järele pärandusmaksu normid määratakse ümmarguselt poole odawamaks. Seletuskirjas räägitakse, et olla hindamisel praeguste normide järele mõnel pool kaugelt suurem summa saadud, kui praegune turuhind, et olla nelja-wiiekordne hinnawahe Wõrus ette tulnud. Kui endise seaduse järele hindamine wõis tõusta neli kunni wiis korda üle turuhinna, siis tõuseb see ka uue eelnõu järele ikkagi kaks korda üle turuhinna. Mina aga ei usu seda mitte, et lugu nii oleks, ja ka sajakordne tõstmine ei ole sugugi kõrge, sest margakurs on endise kuldrubla wõrreldes märksa rohkem langenud. Noteeritakse teda liirilikut 165 ja kui wõrrelda seda teise waluutaga, siis on samasugused andmed. Kui wõtame tarbeained, siis ei näe meie kusagil, et Eesti marga kandejõud nii tugew oleks, et sajakordne suurendamine kuldrubla-dega wõrreldes üleliigne oleks. Kui wiljapuud maksab praegu 200—300 marka, wõrreldes endise 70—80, maksimum 90 kopiku juures, siis on hind rohkem kui sajakordseks tõusnud. Niisama on lugu ka teiste ainete hindadega. Sellepärast ei leia meie mingisugust wajadust käesolewa seaduse teise osa muutmiseks. Teen ettepaneku mitte ette wõtta selle seaduse

teise osa muutmist, küll aga wastu wõtta selle eelnõu märkused, mis sarnaseid üksikuid juhtumisi, nagu seletuskirjas öeldud, lasewad lahendada, sest esimene märkus ütleb, et juhtumisel, kui seaduslik hindamine tõuseb maksja arwates üle tõelise kinniswara wäärtuse, on maksja õigustatud nõudma ümberhindamist. Kui wõetakse need märkused wastu uute normide juurde, siis wõiksid nad wäga hästi olla ka endiste normide juures, ning lahendaksid wäga hästi üksikuid wäärnähtusi. Panen ette redigeerida see seadus järgmiselt: „Pärandusmaksu muudatuste seaduse teisele osale („Riigi Teataja“ nr. 89 — 1922 a.) lisatakse juurde järgmised märkused: märkus I jne.“ Ma waidlen wastu ka härra Bergmani esimesele täiendusele, mis ütleb, et kui komisjon kuu aja jooksul hindamist pole korraldanud, siis wõetakse maksustamise aluseks lepingus nimetatud eesthind. Sellega antakse komisjonile wõimalus lihtsalt tööst loobuda. Wõidakse ju komisjoni liikmed wastutusele wõtta, kui nemad oma ülesandeid ei täida. Kui komisjon ei ole kuu aja jooksul asja läbi waadanud, siis on ka maks edasi liikatud ja ei saa maksu nõuda enne, kui protest on läbi waadatud. Nii et minu arust on see märkus ülearune; ta ei anna mitte midagi juurde.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja A. Kerem: Täheandan lühidalt selle peale, et ka komisjonis seda küsimust kaaluti, mida härra Piiskar ette tõi, kas ei oleks sünnis pärandusmaksu muudatuse seadust sarnasel kujul wastu wõtta. Kuid need hindamise andmed, mis komisjonil käsitada olid, lasksid oletada, et sarnase seaduse juures, nagu härra Piiskar soowitab, pea kõik ostu-müügi objektid tuleks maksustamise otstarbel indiwiduaalselt hinnata. Kui rahaministeeriumilt seletust päriti, kas tema aparaat on wõimuline masselisi ümberhindamisi ette wõtma, siis eitati seal seda praeguse koosseisu juures. Seda arwesse wõttes tuli komisjonil asuda seisukohale, et seaduses ettenähtud hinnad ei peaks keskmiselt kõrgemad määratama, kui turuhinnad, waid nendele enam-wähem wastawalt. Sellega langeks ära tarwidus masselisi ümberhindamisi ette wõtta. Üksikute ümberhindamiste jaoks arwas rahaminister wõimalust leidwat ka praeguse personaali juures. Mis puutub härra

Bergman'i parandustesse, siis pean tähendama, et neid komisjonis arutusel ei olnud ja sellepärast ei saa ma komisjoni seisukohta neis asjus mitte awaldada.

Juhataja **K. Wirma**: Sissetulnud parandused on järgmised: rkl. Piiskar'i poolt on ettepanek tulnud komisjoni poolt ette pandud II lõige hoopis välja jätta ja I lõiget järgmiselt redigeerida: „Pärandusmaksu muudatuste seaduse II osale („Riigi Teataja“ nr. 89 — 1922 a.) lisatakse juurde järgmised märkused,“ — märkused oleks need, mis siin seaduses ette nähtud, see on märkused 1, 2, 3, 4, 5. Siis rkl. Bergman'i poolt on ettepanek märkus 3 täiendada järgmiselt: „Kui komisjoni poolt hindamine mitte kuu aja jooksul tehtud ei ole, siis wõetakse maksumatuse aluseks lepingus nimetatud ostuhind, wõi kingituse, wõi jaotuse aktis lepinguosaliste poolt aluseks wõetud hindamine.“ Siis on weel rkl. Bergman'i poolt ettepanek wõtta juurde weel märkus 6. järgmisel kujul: „Kui linnades wõi alewites asuwate kinniswarade elitused tule läbi häwitatud on, siis wõetakse maksumatuse aluseks kas aktis ülesantud hind wõi kohalise omawalitsuse poolt tehtud krundi hindamine ja nimelt, missugune neist suurem on.“ Ma kawatsen kõige pealt rkl. Piiskar'i paranduse hääletamisele panna ja siis rkl. Bergman'i parandused, sest see järjekord ei muuda midagi, sellepärast et märkused ja märkuse täiendused arusaadawad on ka sel juhtumisel, kui rkl. Piiskar'i ettepanek wastu wõetakse. Palun neid, kes rkl. Piiskar'i ettepaneku poolt on, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Enamus on wastu. Sellega on see ettepanek tagasi lükatud. Siis palun neid, kes rkl. Bergman'i ettepaneku — märkus 3. täiendada niisugusel kujul, nagu ma ette kandsin — poolt on, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Mulle näib, et enamus on wastu. (Hüüded kohtadelt: Palume hääled ära lugeda.) Palun weel kord hääletada. (Hääletatakse, loetakse hääli.) Ettepanek on saanud poolt 18, wastu 24 häält, seega tagasi lükatud. Nüüd panen hääletamisele rkl. Bergman'i ettepaneku juurde lisada märkus 6. (Hääletatakse, loetakse hääli.) Ettepanek on saanud poolt 20 ja wastu 15 häält, sellega on ta wastu wõetud. Nüüd panen seaduse sisu hääletamisele, ühes wastuwõetud märkus 6-daga.

(Hääletatakse.) Wähemus on wastu. Seaduse sisu on teisel lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

(Juhataja kohale asub abiesimees **A. Kerem**.)

12. Wäljamaalt sisseweetawate kaupade tollimärkidega warustamise seadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman** (loeb): Wäljamaalt sisseweetawate kaupade tollimärkidega warustamise seadus.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) Seaduse pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürman** (loeb): § 1. Kaubaomanikud, kellel kauplustes ehk kauplemise otstarbeks tollimärkidega mitte warustatud wäljamaa kaubad, mis rahaministri poolt tolliseadustiku põhjal wäljaantud määruse ja nimekirja järele tollimärkidega warustatud peawad olema, on kohustatud tähendatud kaupsid tollimärkidega warustama aja jooksul 1. juulist kuni 31 detsembrini 1923 a.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürman** (loeb): § 2. § 1-ses tähendatud kaupade tollimärkidega warustamise korral wõiwad tolliwalitsused kaubaomanikult nõuda wastawaid tollikwiitungid selle tõenduseks, et nende kaupade pealt tollimaks õiendatud.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürman** (loeb): § 3. § 1-ses tähendatud kaupadega, mis 1. jaanuariks 1924 a. alates ilma tollimärkideta leitakse, talitatakse kui sala-kaubaga tolliseadustiku põhjal.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Sellega on ka seadus teisel lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

13. Õnnetujuhtumiste pensionide lisamaksu seadus — II lugemisel. Töökaitsekommissjoni aruandja **L. Johanson** (loeb): Õnnetujuhtumiste pensionide lisamaksu seadus.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) Seaduse pealkiri on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 1. Wabariigi kodanikkudele, kes saawad pensioni töökaitse-seaduse §§ 372—491 ja §§ 509—771 (sead. kogu XI k. 2 jagu 1913 a. wäljaanne) ja teede seaduse §§ 612—718 (sead. kogu XII k. 1 jagu 1916 a. wäljaanne) põhjal praegustes wabariigi piirides töötanud wõi töötawates ettewõtetes ettetulnud õnnetujuhtumiste puhul, määratakse 1. jaanuarist 1923 a. alates lisamaksu pensioni juurde, kunni nemad wabariigi piirides elawad.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 2. Lisamaks määratakse ainult niisuguste pensionide juurde, mis määratud tööjõu kaotuse eest kolmekümne wiie wõi rohkema protsendi suuruses, kas ühe ehk mitme õnnetujuhtumise läbi kokku.

P. Keerdo (wäljasp. rhm.): Ma teen ettepaneku see paragrahw täiesti wälja jätta, sellenärast et siin on ette nähtud, et määratakse lisapensioni ainult nendele, kelle tööjõu kaotus on 35 wõi rohkem protsenti. Tähendab, kellel on 36—40% tööjõu kaotust, see saab lisapensioni, aga kellel 34% tööjõu kaotust on, sellele ei määrata seda lisapensioni mitte. Kui tahetakse, et see seadus rahuldaks, siis igatahes ei tuleks seda kitsendust mitte teha ja protsendiliselt lisapensioni mitte piirata.

Juhataja **A. Kerem**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: See ettepanek oli töökaitse komisjonis arutusel ja enamused leidis, et kui kõiki pensionääre selle seaduse alla arwata, siis tooks see väga suuri koormatusi nendele asutustele, kes peawad lisapensioni wälja maksma, ja oldi arwamisel, et kes alla 35% töowõimest kaotanud on, sel on weel wõimalus tööd teha ja teenida. Isiklikult

olen härra Keerdo poolt tehtud ettepaneku poolt, et kõrgendus ette wõetaks ja mingisugust piiri ei tõmmataks, kuid komisjoni aruandjana ei saa ma selle ettepanekuga ühineda.

Juhataja **A. Kerem**: Rkl. Keerdo ettepanek ei sisalda iseseiswat ettepanekut ja sellepärast ei tule ta hääletamisele. Panen § 2 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 3. Lisamaksu suurus wastab summale, mille wõrra pension on vähem meesterahwale neljakümnekaheksa tuhande ja naisterahwale kolmekümnekuue tuhande margalisest aastapalgast määratawast pensionist.

Kunni pensionäär weel alla wiieteistkümmene aasta wana, wõetakse aastase palga asemele lisamaksu wäljaarwamisel wastawalt wiiskümmend protsenti ülaltähendatud summast, wiieteistkümmene kunni seitseteistkümmene aastastele pensionäridele — kuuskümmend wiis protsenti.

E. Jonas (is.): Seadus, mille täiendamise juurde täna asutakse, on sarnane, mis oleks pidanud juba algusest peale muudetud saama. Ta on ajast ja arust läinud. Tema on wastuwõtmatu criti töölistele, sellepärast et selle seaduse põhjal maksetawate pensionide wäljamaksmist peaaegu üksi wabrikandid teostawad. Kogu selle seaduse põhjal loodud pensionikapitaali walitsemise administratsioon on peaaegu üksi wabrikantide käes. Pealegi ei wasta käesolewas seaduses ettenähtud pensioni suurus kaugeltki nendele nõuetele, mis töölistel ette panewad. Sellepärast on nüüd imelik, kui töö-hoolekandeminister esineb Wabariigi Walitsuse kaudu niisuguse seaduseelnõuga, nagu see siin on, mis puudutab ainult endise aja pensionääre ja nendestki on suur osa sihilikult pensioni lisamaksust ilma jäetud. Pensioni lisamaks, mille § 3 määrab, on koguni wäikene. Selle paragrahwi järele wõiks tõusta pension meesterahwal kunni 32.000 margani, see on sellel, kes täiesti töowõime kaotanud ja kes ainult pensioni waral elada saab. 32.000 margaga aga aastas ära elada on praegu äärmiselt raske ja peaaegu täiesti wõimatu ja sellepärast teen ettepaneku tõsta seda pensioni määra. Siin on ette nähtud eraldi meesterahwa ja naisterahwa pension. Mina teeksin ettepaneku määrata niihästi mees-

terahwale kui naisterahwale ühesuurune pension. Minu ettepanek oleks järgmine: „§ 3. teises reas sõnade „meesterahwale neljakümnekaheksa tuhande ja naisterahwale kolmekümnekuue tuhande“ — asemele võtta sõna: „meeste- ja naisterahwale üheksakümne tuhande“.

P. Keerdo (väljasp. rhm.): Eelkõneleja tegi ettepaneku seda paragrahvi muuta niiwiisi, et nii meeste- kui naisterahwastele oleks võetud palgamääraks 90 tuhat marka aastas. Siin tullakse ehk vastu waidlema, et praegu palgad, nagu seletuskiri seletab, wäiksemad on. Tööpoolest peame kahjuks tunnistama, et tööliste palgad praegu vähemad, kuid seda seadust ei võeta vastu ainult mõne kuu peale, waid pikemaks ajaks. Meie töölistel, igatahes, ei ole arwamisel, et neil alati niisuguste näljapalkadega tuleb elada, waid et nemad kord saawad endale ikkagi inimwäärilised palgad kätte wõitlema. Meil on mitmed kogemused meie seadusandmises, millest näha, kuidas normid, mis seaduseandmisel äraelamiseks arwatud, warsti rahakursi muutmisel täiesti naruwääriliseks muutusid. Näituseks määrati weneaegsete pensionääride toetamise seaduses omal ajal pensionääridele 250 marka kuus, kuid nüüd on pidanud Riigikogugi tunnistama, et see enam mingi toetus polegi. Peale selle tuleb silmas pidada seda, et nendel töowõimetutel elamiseks mitte vähem ei kulu, waid weel rohkemgi, kui tööjõulistel, sest nad tarwitawad sagedasti kõrwalist abi, teistsugust toitmist, arstiabi jne. Toetan tehitud ettepanekut.

J. Reesen (kom.): Rkl. Jonas'e poolt näidati juba, kuidas moodi walitsewad ringkonnad eraldawad naispensionääre ja meespensionääre lisamaksu maksmisel. Kuid käesolewa seaduse § 3 II lõikes käsitatakse alaealistele pensionääridele lisamaksu. Lisamaks teeb selle lõike järele 50—60% wälja täisealiste pensionist. Kuid arwesse wõttes, et need inimesed alaealised 15—17 aast. ka nõndasamuti täiel määral, kui täiskaswanudki, oma tarbeid rahuldada peaks suutma ja sellepärast peaks neil ka olema samasugune pension, kui täiskaswanutelgi. Sellest seisukohast wälja minnes, teen ettepaneku, et II lõige § 3 sellel kujul, nagu ta alaealiste pensionääride lisamaksu kohta redigeeritud on, täiesti wälja jäetaks ja selle asemele märkus wõetaks, et alaealiste pensioni lisamaks niisama suur, kui täiskaswanutel.

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Komisjonis oli härra Jonas'e ettepanek arufusel, kuid neil põhjustel, mis ma juba ette kandsin, ei leitud wõimaliku olewat seda vastu võtta. Mina isiklikult ei ole selle vastu, et lihttöölise pensioni suurendataks, sest et nende palgad liiga wäiksed on. (Naer paremal pool.) Kuid siin § 3 on wõetud aluseks lihttöölise keskmise päewapalk töö- ja hoolekandeministeeriumi andmete järele. Kui enne oli pension 1914—1920 a. määratud 192 kunni 2724 marka, siis selle uue kõrgenduse läbi, mis töökaitse komisjoni poolt vastu wõetud, oleks alamäär 4200 marka ja ülemäär 32.000 marka. Arwati, et nende summade juures, mis kinnituseltsidel praegu olemas, ei saa suuremaid määrasid maksma panna.

Juhataja A. Kerem: Sisse on tulnud 2 parandust. Esimene parandus on rkl. Jonas'e poolt: § 3 teises reas sõnade „meesterahwale neljakümnekaheksa tuhande ja naisterahwale kolmekümnekuue tuhande“ asemele võtta sõnad: „meeste- ja naisterahwale üheksakümne tuhande“. Teine parandus on rkl. Reesen'i poolt: II lõige wälja jätta ja selle asemele võtta järgmine lõige: Märkus: „Alaealistele pensionääridele lisamaks on sama suur, kui täiskaswanute pension.“ Asun hääletamisele. Palun neid, kes rkl. Jonas'e paranduse poolt on, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Parandus on nähtawa enamusega tagasi lükatud. Palun neid, kes rkl. Reesen'i paranduse poolt on, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Parandus on nähtawa enamusega tagasi lükatud. Panen nüüd § 3 komisjoni poolt wastuwõetud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 4. Lisamaks makstakse igakuuliselt isiku ehk asutuse poolt, kes selle seaduse § 1 tähendatud seaduste põhjal on kohustatud pensioni maksma.

Lisamaksu määramisest teatab see isik ehk asutus pensionäärile kirjalikult.

Juhataja A. Kerem: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 5. Lisamaksude peale laiendatakse kõik

§ 1 tähendatud seadused ja nende põhjal väljaantud määrused.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 6. Wabariigi Walitsus wõib käesolewat seadust laiendada välisriikide kodanike peale, kes alaliselt Eestis elawad ja käesolewa seaduse § 1 tähendatud seaduste põhjal pensioni saawad, samuti ka wabariigi kodanikkude peale, kes välja maal elawad.

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega vastu wõetud; sellega on seadus II lugemisel vastu wõetud. Sõna korra kohta on rkl. Wirma'l.

14. Järgmise koosoleku aja ja päewakorra määramine. **K. Wirma** (sd.): Teen ettepaneku järgmist Riigikogu koosolekut määrata homme kell 5 p. l. ja päewakorda määrata tänases päewakorras olnud seadused punkt 6. peale, nimelt:

1. Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseadus — II lugemisel.

2. Piiriwalwe väljaminekute katmiseks eelkrediidi määramise seadus — II lugemisel.

3. Perekonna-abiraha seadus — III lugemisel.

4. Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni-seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

5. Pärandusmaksu muudatuse seadus — III lugemisel.

6. Väljamaalt sisseweetawate kaupade tollimärkidega warustamise seadus — III lugemisel.

7. Õnnetujuhtumiste pensionide lisamaksu seadus — III lugemisel.

8. Riigikohtunikkude walimine — wanimatekogu esitis.

Juhataja **A. Kerem**: Ettepanek on tehtud homme kell 5 p. l. Riigikogu koosolek määrata ja päewakorda wõtta rkl. Wirma poolt ettekantud punktid. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu wõetud. Tänane päewakord on läbi — lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 9.45 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **K. Wirma**.

Abiesimees **A. Kerem**.

Sekretäär **T. Kalbus**.

Abisekretäär **J. Bergman**.

